

PREOTULU ROMANU.

DIUARIU BASERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru
cered din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7*

Nr. VII.

1. IULIU.

An. XII. 1886.

Cunoscintie din Dreptulu canonicu.

(Urmare.)

Partea I. Generale.

Cartea I.

Delineamentele fundamentali despre beserica.

Sectiunea I.

Fundarea basericeii si desvoltarile successive.

Capu I.

Constitutiunea fundamentale si organismulu besericeii cu des-
voltarile succesive.

A) Dela inceputulu besericeii pana la seclulu IV.

18. Fundarea besericeii lui Isusu Christosu si
chiamarea lui Petru.

Dupace prin pecatulu originale¹⁾ a caditu omulu din
statulu gratiei si a dreptatii, in care l'a creatu, Domne-
diu²⁾ si neci prin puterea sa, neci cu ajutoriulu instituti-
nei acelei societati morali, ce esistea inainte de Christosu
nu fu in stare a se inaltia éراسi la acela statu ; éراس opu cá
societatea morale, ce esistea inainte de Christosu cá imper-
fecta,³⁾ se se substitue prin alta societate perfecta si co-
respundiátoria la scopulu finale, comune tuturoru ómeniloru ;
— aceea se-si piérda caracterulu particulariu, luându ca-
racterulu universalitatii, in care unindu-se apoi toti ómenii

¹⁾ Fac. III. 1 ; ²⁾ Fac. I, 27. ³⁾ Conf. §. 2.

se p^ota ajunge toti la cunoscinti'a lui Domnedieu celu adev^eratu, pentru-c^ă Domnedieu vre c^ă toti omenii se se mantu^esca.

Ducerea in deplinire a acestui lucru alu providentii domnedieesci, fiendu-c^ă puterea omen^esca nu putea face de ajunsu legi domnedieesci calcate prin pecatu si infinitei maiestati divine vetemate prin comiterea pecatului, — a luatu-o asuprasi insusi filiulu lui Domnedieu Isusu Christosu. ¹⁾ Elu venindu la impleⁿirea timpului promis^u ²⁾ pentru mantuirea genului omenescu, pre b^asea cunoscintii de D.-di^eu din legea vechia, care fiindu imperfecta, a venitu se-o inpleⁿesca ³⁾ si prin predicarea evangheliei despre imperati'a lui D.-di^eu ⁴⁾ fund^ă beseric'una si beseric'a crestina. ⁵⁾

Dupa ce are^tă dreptu aceea cumc^ă elu este Mesi'a celu adev^eratu, ⁶⁾ si are misiunea de a are^tă numele lui D.-di^eu celu adev^eratu omeniloru ⁷⁾ predicandu legile naturali, indrept^ându parerile ratecite, ⁸⁾ puse si legi n^oue spre a stabili cultulu lui D.-di^eu si a inaint^ă mantuirea omeniloru cari voru crede in dinsulu, ⁹⁾ inveti^ă preceptulu iubirei adev^erate ¹⁰⁾ si fundandu santele sacrameⁿte alu botezului, ¹¹⁾ pre carele l'a primitu si elu dela Ioanu botezatoriulu, alu s. eucharistie ¹²⁾ si alu deslegarei de pecate ¹³⁾ prevedi^u beseric'a cu darurile estraordenarie, de cari ajutatu fiendu omulu in lupta cu pecatulu se se p^ota inaltia ^era^si la statulu gratiei, si promitendu celoru ce voru crede in dinsulu ¹⁴⁾ voru cunosce si onora pre D.-di^eu ¹⁵⁾ si voru impleⁿi mandatele lui, vi^etia eterna. Era c^ă se induca si indetorierea tuturoru omeniloru ¹⁶⁾ de a se plec^ă acestei institutiuni sante, si-a are-

¹⁾ Ioan. XII, 1—26; XVIII, 3—8. ²⁾ Fac. XLIX, 8—10. ³⁾ Math. V, 17—19. ⁴⁾ Math. XVI, 14—18; XXVII 16—20. ⁵⁾ Efes. II, 11, 13, 20—23; IV, 11, 12. Evrei. III. 20; conf. §. 2—5. ⁶⁾ Mat. III, 17; XVII, 5; Ioan. XII, 28 si II. Petr. I. 17. ⁷⁾ Ioan. XVII, 1, 4, 6, 9, 14, 25; VI, 38—40; XL, 25, XII, 47. Mat. IX, 13. ⁸⁾ Ioan. IV, 21; Mat. XVI, 18. ⁹⁾ Marc. XVI, 15—16; Evrei. XI, 6. ¹⁰⁾ Mat. XVIII. 17; Ioan. XIII, 24. ¹¹⁾ Efes. IV, 1—6, Rom. XII, 3—5. ¹²⁾ Mat. XXIV, 26—28; Marc. XXIV, 22; Luc. XXIII, 19 si Ioanu VI, 1. ¹³⁾ Mat. XVI, 18; Ioan. XX, 21. ¹⁴⁾ Marc. XVI, 15. ¹⁵⁾ Ioan. X, 16, XVII, 24. ¹⁶⁾ Conf. §. 4.

tatu si tóta puterea misiunii sale data lui dela Parentele cerescu¹⁾, intarindu adeverulu dovediloru prin minunile facute si prin inviarea sa din morti. Apoi fiendu cá acésta institutiune salutaria avea se cuprinda in sinulu seu pre toti ómenii din tóte tempurile si asia se dureze pentru tóte vécurile, avea se fia instruita cu tóte midilócele necesarie spre a remané pâna la consumarea tempurilor; dreptu acea fundandu-o cu cuventulu adeverului eternu-i puse si fundamentulu tare, încátu neci portile iadului se nu-o póta invinge²⁾ si din numerulu celoru, ce crediendu-lu urmara pre dinsulu alegandu-si 72 de invetiacei si 12 apostoli³⁾, si intre acestia pre Petru, cá se fia de marturia fapteloru s'ale la tóta lumea⁴⁾, i tramise spre a predicá evangeli'a la tóta creatur'a⁵⁾ si le coucrediù conducerea institutiunii cu tramitere de a invetiá botezandu tóte popórale,⁶⁾ si demandandu-le latírea evangeliiei i inzestrá cu tóta puterea necesaria⁷⁾ spre implenirea acestei misiuni, i afidá despre ajutoriulu seu⁸⁾ si tramiterea asistentiei perpetue a spiritului santu,⁹⁾ carele i va luminá cá se cunósca misteriele lui D.-dieu¹⁰⁾, si totu ce voru face intru amentirea lui¹¹⁾ — voru legá ori voru deslegá aicia pre pamentu,¹²⁾ se fia legate si deslegate si in ceriuri. In fine, cá se nu lase nemic'a ne implitu din opulu, care i-l'a datu Parentele cerescu se-lu faca¹³⁾, nu numai se rogá pentru celi dati lui din lume — cá toti un'a se fia petrecandu in legatur'a pabei si a iubirei¹⁴⁾, ci si celoru ce voru crede prin dinsii intru numele lui si implenindu legile lui cu unu rostu intru unu spiritu voru onorá pre Tatalu, se aiba viétia eterna.¹⁵⁾

Intentiunea Mantuitoriului de a fundá un'a beserica si a duce pre toti la unitatea credintiei nu si-a aretatu-o numai

¹⁾ Mat. XXVIII, 28; Efes. I. 22—23. ²⁾ Mat. XVI, 18. ³⁾ Fapt. ap. I, 8. ⁴⁾ Math. XVIII, 18; Luc. VI, 13—16; Marc. III, 13—19. ⁵⁾ Marc. XVI, 15—16. ⁶⁾ Mat. XXVIII, 19. ⁷⁾ Math. XXVIII, 18—28; Marc. XVI, 15—16. ⁸⁾ Ioan. XVI, 7. ⁹⁾ Ioan. XVI, 13. ¹⁰⁾ Ioan. XIV 16. ¹¹⁾ Mat. XXVI, 26—29; Luc. XXII, 19—20; Marc. XIV, 22—29. ¹²⁾ Mat. XVI, 18; XVIII, 8; Ioan. XX, 21—23. ¹³⁾ Ioan. XII, 1—26. ¹⁴⁾ Ioan. XVII, 1—26; XIII, 34; Efes. IV, 15. ¹⁵⁾ Ioan. X, 16; XVII, 24.

prin aceea că în invetiaturele sale a vorbitu adese-ori despre un'a viétia¹⁾, despre un'a imperatîa cerésca²⁾, despre unu staulu alu oiloru, un'a turma si unu pastoriu³⁾, dar' si în rogatiunea s'a catra Parentele cerescu⁴⁾ cere, cá celi pre cari Parentele cerescu i-a datu lui, se fia un'a si unitatea invetiaturei pusa în totalitatea invetiacheliloru a într'unitu-o si mai multu prin deschilinit'a s'a dispusetiune façia cu Petru si prin chiamarea solemne a acestui'a. Momentositatea acestei chiamari solemne a lui Petru mai înainte o preinsémna Christosu⁵⁾ candu dusu fiendu Simonu, fiulu lui Ion'a de fratele seu Andreiu la Christosu, Domnu i schimbà numele dicîndu: de-acumu te vei numí Chepha⁶⁾ adeca Petru, vofîndu a aretá prin acésta, cá pre cumu în legea vechia schimbarea numelui, de câte ori veniá înainte, preinsemná cev'a lucru mai momentosu⁷⁾, asia aci Domnulu 'si aretá înainte intentiunea s'a façia cu Simonu schimbându-i numele în Chefa — Petru. Acésta deschilinita intentiune a Domnului s'a manifestatu si mai multu prin acele momente, ce le aduce evangeli'a façia cu Simonu- Petru; căci:

a) întrebându Isusu pre invetiachelii cumcà cine 'lu tienu pre elu ómenii, dupa ce invetiachelii respunsera: unii Joanu, altii Elia, altii Ieremia séu altulu din profeti, si contenuandu apoi dar' voi cine me tieneti pre mine, respunsé Petru: Tu esci Ffiulu lui Ddieu celui viu, si Christosu i respunse: Fericitu esti Simone fiululu lui Ion'a cá nu carnea neci sangele ti-a descoperitu tie acestea, ci Parentele celu din certiuri, si eu dîcu tîe tu esti Petru si pre acésta piétra voi zidí beseric'a mea si portile iadului nu o voru învinge pre ea.⁸⁾

b) Christosu apromise lui Petru si fora de celi alalti apostoli separatu chieile imperatiei ceresci cá ce vá legá pre pamentu, se fia legatu si în certiuri, si ce va deslegá pre pamentu se fia deslegatu si în certiuri, éra

¹⁾ Ioan. XV, 1—17. ²⁾ Mat. XIII, 24. ³⁾ Ioan X, 16 ⁴⁾ Ioan. XVII, 1—26. ⁵⁾ Ioan. I, 42. conf. conc. provinc. I. T. II. cp. II. ⁶⁾ *Chepha* în limb'a siriaca, în care a vorbitu Christosu, însémna piétra, care grecesce se dice *πετρος* (lat. *petra*) ⁷⁾ Fac. XV, 5; XXXV, 6; Num. XIII, 17. ⁸⁾ Mat. XVI, 13—18.

c) dupa inviare in presenti'a celoru alalti apostoli — dupace 'lu intrebà despre iubirea s'a, i-cominse a pasce oile si mieluselii sei¹⁾ lui Simonu,

d) caruia la cin'a de pre urma i spusè dîcîndu: Simone, éta Satan'a va cerutu pre voi cá se ve cerna cá si grânu in ciuru, si eu m'am rogatu pentru tene cá se nu scada credinti'a t'a si tu intorcandu-te intaresce pre fratii tei. ²⁾

19. Asistinti'a Spiritului Santu si infalibilitatea besericeii.

Precumu ajungerea la viéti'a eterna atêrna dela conformarea vietii dupa principiile religiunei si implenirea mandatelor lui Christosu, asia si conformarea vietii crestine e conditiunata dela credinti'a proptita de sperare si lucrandu prin charitate³⁾ si aceste de la invetiatura, càci apostolulu dîce „cà ori cene va chiamá numele Domnului, mantuise-va. Dar' cumu voru chiamá pre celu, intru carele nu credu? si cum voru crede, de carele nu audîra? si cumu voru audî fora de predicare? si cumu voru predicá, déca nu se voru tramite⁴⁾ De aci apriatu se vede cà Mantuitoriulu a inzestratu beseric'a cu unu ajutoriu care pururea se fia cu dins'a, si se o scutéscã de erori in lucrurile credintiei, pentru-cà numai asia voru poté celi ce voru se intre in dins'a a avé credintia deplina despre cele depuse in sinulu ei; dreptu aceea si apostolii au fostu in conscienti'a deplina despre acésta asistentia a Spiritului Santu, cà insisi dîcu: a placutu spiritului santu si noue;⁵⁾ ve predicamu evangeli'a prin spiritulu santu tramisu din ceriu.⁶⁾ Acésta asistentia a Spiritului santu dela apostoli a trecutu si la urmatorii loru, si fiendu cà opulu mantuirei se contenua de atunci pâna astadi si va durá pâna la consumarea vécului,

¹⁾ Ioanu XXI, 15—17. ²⁾ Luc. XXII, 31—32. Conf. §. 37 (Despre primatulu besericeii apusene.) ³⁾ Conf. §. 7. ⁴⁾ Rom. X, 13—15. ⁵⁾ Ortodox. Conf. P. I. qu. 96. Ecclesia habet spiritum sanctum, qui illam perpetuo docet et instituit. Conf. Ioan. XIV, 16, 17; XV, 26; XVI, 13, fapt. ap. I. 8. si XV, 28. ⁶⁾ I. Petr. I. 12.

si ajutoriulu promis de Mantuitoriulu e pururea cu beseric'a, pentru-cà insusi Domnulu a dîsu: si éta eu cu voi voiu fi pâna la capetulu lumei¹⁾ si eu voi rogá pre parentele si altu mangaitoriu va dá voue, cá se remana cu voi in eternu, pre Spiritulu adeverului, acel'a pre voi ve va invetiá si v'a aduce amente de tóte, câte le-am graitu voue.²⁾ Asia dara spiritulu santu asiste pururea basericeii lui Christu si va asiste dupa cum dîce Pavelu³⁾ pâna vomu ajunge toti la unirea credentii si a cunoscintei lui Domnedieu. Acésta asistentia a fostu si este necesaria besericeii lui Christosu dupa natur'a ei, càci Domnulu neci nu a scrisu nemic'a, neci nu a demandatu se se scria, ci s'a marginitu pre langa invetiatur'a orale, din carea apostolii mai târdîu parte au depusu-o in s. evangelia, parte au invetiatu-o si cele nescrise le-au chiarificatu cu rostulu loru si cu alte scripte tramise la unele comunitati⁴⁾ si invetiaceli, cari stau in legatura cu dînsii.⁵⁾ Cându se escáu apoi ceva neintielegeri despre unele invetiature seau despre intielesulu loru, la cestuini mai grave-dupa tempulu apostoliloru urmatorii loru nu se indestuliáu cu auctoritatea singuraticiloru, ci se adunáu in sínóde spre a statorí intielesulu adeveratu alu invetiaturei genuine⁶⁾, a probá invetiaturile si scriptele concordante cu invetiatur'a lui Christu si a apostoliloru. Obvenindu apoi cause de mare importantia, unde erá de lipsa a decide despre unitatea credentii si a invetiaturei de tempuriu incepura a se adresá, a se întorce

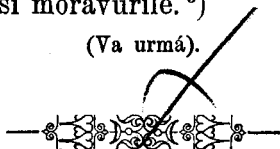
---

¹⁾ Mat. XXVIII. 20; conf. n. 8. ²⁾ Ioan. XIV, 16, 26. ³⁾ Efes. IV, 13. ⁴⁾ II, Tesal. II. 15. ⁵⁾ I. Tim. VI, 20; II. Tim. I, 13 - 14. ⁶⁾ Eusebiu ist eccles. V, 16. Quidquid sancti patres in omnibus universalibus atque particularibus orthodoxis conciliis quocumque tandem loco habitis, statuerunt, id a Spiritu sancto profectum esse credas oportet. Orthodox. confess. P. I. qu. 72. Non nobis licet nostrae propriae confidendo explicationi aliquod scripturae dictum aliter intelligere, animadvertere aut interpretari, nisi quemadmodum theologis istis visum est, quia a sanctis synodis in spiritu sancto ad pium scopum probati receptique sunt. Jerem. in act. Württembergens. pag. 142. Confer. Andreiu B. de Siaguna §. 32--34 317, 318.

si a face intrebare la bisericele matre cá la unu centru alu unitatii, cari apoi, singure seau intru unire cu celi alalti membri edicea decisiunea finale¹⁾ careia se supneáu cu totii²⁾ cá unei auctoritati supreme si decidiatorie in cele ce privescu credenti'a si moravurile.³⁾

(Va urmá).

J. Papiu.

Gradurile Hierarchiei Ecclesiastice

séu

Insemnatatea Ritului Conferirii Lectoratului, Subdiaconatului si Diaconatului.

(Urmare.)

20. Constituirea Cantaretiului.

La capetulu ronduelei despre chirotonirea Lectorului se face amintire si de constituirea cantaretiului.

E cunoscutu din canónele bisericei⁴⁾ differinti'a intre officiulu Lectorului si alu cantaretiului, si in specie, cá spre a poté cinev'a cântá in amvonu avé lipsa de chirotonire chiar' asia cá si Lectorulu.

Dreptu ace'a espresiunea ronduelei Lectoratului 15) „de este cantaretiu“ dovedesce cá cantaretiulu chiar' dupa acelu ritu ar' fi se se constitue cá si Lectorulu, cu ace'a unica differintia cá in locu de cetire din cartea Apostolulu, cânta prochimenulu din psaltire.

¹⁾ August († 430) contr. Iul. I. 5. Roma locuta est, contra versia finita est. Handbuch der Patrologie Dr. J. Alzog. 1876, p. 493, 495. ²⁾ Sozom. VI, 22. Controversio indicio Rom. ecclesiae terminata, singuli quieverunt, eaque questio finem accepisse videbatur. ³⁾ Dr. I. Ratiu Principiele gener. s. fundam. ale religiunei crestine pag. 93. §. 56. Conc. prov. I. T. II. cp. II. ⁴⁾ can. 15 Laodic., — can. 33 Trull. „Quod non oporteat amplius, praeter eos, qui regulariter Cantores existunt, qui et de codice canunt, alios in pulpitu conscendere et in Ecclesia psallere.

Pre lângă tóte aceste totu ace'a expresiune ne servește de argumentu, că desî oficiulu canteretiului mai alesu in vechime si la biserice mai de frunte erá despartítu de catra oficiulu Lectorului, — acelu oficiu totusiu s'a consideratu mai multu numai cá unu ramu specialu alu oficiului si alu demnitatii Lectorului. — Pentru-cá :

1) Cantarile sacre besericesci in parte bnna suntu luate din santele carti ale ambeloru testamente. — Cetirea din aceste cărți, ori si cantarea celoru ce eráu scóse din acele, dupa mandatulu Archiereului poté se se tiena si de deregatori'a Lectorului.

Acést'a s'ar' poté comprobá chiar' din ronduél'a chirotonirei. Ací adeca mai antâiu se dîce: „Si dà cetetiului cartea Apostolului“ . . . . „éra de este cantaretiu, dîce din psaltire Prochimenulu“ dreptu ace'a, déca Lectorulu se chirotonesce, respective i-se dà facultate de a fire si canteretiu: atunci spre dovedirea eserciarei puterei primite i-se dà, precum mai 'nainte Lectoru findu numai, Apostolulu“ asia acum'a cá la canteretiu; psaltirea.“

2) In acestu sensu marturisesce si Simeonu Thessalonicensu, cându intre alte deregatorie ale Lectorului numera, si ace'a de a precantá hymnuri. — „Intrandu in altariu — dîce — se aprinda luminele, preotului se aduca focu (in temaiariu), inaintea s. daruri se premérge cu faclie, se se ingrigiésca de darurile aduse precum si de apa si de urcioriulu in care ace'a se incaldiesce, dupa cuvenintia se ordinedie si se infrumsetiedie baseric'a precum si celelalte, — éra cantoriloru se prerecitezé immurile domnedieesci. ¹⁾

3) Cumcă Lectorulu de regula se ordiná de cantaretiu, s'ar' vedé si de acolo că pentru cantaretiu nu este ronduéla deosebita de chirotonia, ci simplamente numai se dîce „de este cantaretiu.“ Apoi si intre lectiunile citate de Goar nu-

---

¹⁾ Sanctuarium ingressus accendat lumina et ignem afferet sacerdoti, sanctisque nupteriis praecat cereum ferrens, oblatas etiam, aquam et vasculum in quo fervescat aqua deferat, riteque ordinet et ornet quae suntu templi, et caetera administret: divinos item praerecitet cantoribus hymnos.

mai in codicele Allatianu occura ronuéla separata pentru canteretiu.

4) In urma S. Thoma Aq. inca dîce cà cantaretiulu nu e gradu hierarchicu ci, numai officiu legatu de acel'a, si numai pentru-cà psalmii se dîcu cantandu-se, pentru ace'a Lectorulu se numesce si cantaretiu. — „Cuventulu cante-retiu“ nu invólva in sene neci unu ordu specialu, parte pentru-cà a cantá se tiene de chorulu intregu, parte cà nu are relatiune speciala catra sacramentulu Eucharistiei. Dara deóre-ce e unu officiu óresi-carev'a pentru ace'a se computa intre ordurile luate intr'unu sensu mai latu.¹⁾

Alt'cum ce se tiene de datin'a de adi a constituirei cantaretiului la ace'a se póte aplicá Can. 20 citatu sub numele Sinod. cartaginensu alu IV, unde se dîce: „Psalmistulu, adeca cantaretiulu, póte se primésca officiu de a cântá fora licenti'a Episcopului, si numai din simpl'a demandare a Preotului, — dîcandu-i preotulu: cânta cá ce'a-ce canti cu gur'a, se credi cu anim'a, — éra ce'a-ce credi cu anim'a se comprobati prin fapte.“²⁾

20. Cându si unde se conferesce Lectoratulul?

La capetulu ronuélei de chirotonire se dîce: 16) „Se cuvine inse a scí, cà de nu este liturgia s. c. I.

Prin acésta insemnare se desémna tempulu ordinarei, si anume: cà chirotonirea de Lectoru respective de cantaretiu, cá si trépt'a hierarchica carea nu stá in strinsa legatura cu officiu divinulu alu altariului, ci numai forméza iniciare la statulu preotiei, se póte impliní si afora de celebrarea s. liturgie.

Cá de intregire se se amintésca inca si locul unde se conferesce Lectoratululu. Loculu acest'a e afora de altariu in

---

¹⁾ Cursus patrolog. divi Thomae Aq. Summa theologica edit' Migne 1853 T. IV, quaest. XXXIV. Art. II pag. 1058. ²⁾ Psalmista. idest. cantor potest absque licentia Episcopi, sola jussione praesbyteri officium suscipere cantandi, dicente sibi Presbytero: Vide ut quod ore cantas corde credas; et quod corde credis, operibus comprobas. Cfr. Van Espen l. c. T. VIII pag. 27.

faça'a usieloru numite imperatesci, — si inca in nemidilocita a apropiere a amvonului, unde adeca are Lectorulu se-implinesca partea cea mai insemnata a oficiului seu.

Apoi spre a areta inferioritatea gradului hierarchicu alu Lectorului, la conferirea acelu'a, Archiereulu nu se imbraca intru tote ornamele archieresci, ci numai in epitrachilu, manteaua, camilavca si cu toiagu archierescu. Si pentru-ce? Pentru-ca prin insemnatatea simbolica a acelu orname Lectorulu se se face atentu la demnitatea si la datorinta a legata cu oficiulu seu. Anume: prin epitrachilu se face atentu la supunere si umilitia ce o are se dovedesca faça de Christosu, — prin manteaua infrumsetiata cu iconele celoru 4 evangelisti: la cugetarea si intielegerea cuventeloru domnediesci, era prin camilavca si toiagu, — la vieti'a cea nevinovata ce are se duca, si la recunoscerea superioritatii Archiereului.

Acum'a ca de incheiare va fi se se insemne inca un'a. Anumitu: intre lectiunile diverse citate de catra Goar (pag. 196 si 197) in codicele allatianu se afla o ronduela de totu deschilinita, carea adi numai la Subdiaconatu occura, adeca, ca „Lectorulu luandu urciorulu cu apa, si stergariulu, torna pre man'a Archiereului dicundu: „cati sunteti credintiosi,“ precumu si eschiamare de „vrednicu este.“

La Schmitt (l. c. pag. 192) desi occura si alte ceremonie de totu deschilinite adi neusitate in baseric'a nostra, dar' neci densulu nu face amintire de cele din codicele Allatianu.

— Cunoscundu acum'a din cele pana aci tractate demnitatea si poterea Spirituala a Lectorului impartasita acestuia cu puține dar' sublime ceremonie, — cu referinta la Lectori vomu dice cu S. Cyprianu: „Se cunoscati dara pre acesti'a a fire constituiti de Lectori, — deore-ce se cade ca lumin'a se se puna in luminariu, ca de acolo toturoru se lumineze; — si se se asiedie feçe preamarite in locu mai innaltu, unde priviti de tota fratietatea adunata, toturoru celoru ce-lu privescu se intenda indemnu spre marire.“¹⁾

¹⁾ Epist. XXXIV. edit. cit.

21. Subdiaconatul.

Dupa-ce au incetatu persecutiunile aredicate asupr'a crestinilor, si baseric'a mai liberu a potutu se predice cu-ventele mantuirei, cu recâscigarea acelei libertati, si baserica cu incetulu si treptatu a inceputu a se desvotá si intru precisarea, ordinarea si stabilirea constitutiunei s'ale divine.

De aci vedemu, cá pâna cându santii Apostoli cá de ajutoriu îsi alegu spre servitiulu Diaconiei numai 7 barbati plini de intieptiune si de Spiritulu santu; — pre atunci dejá in véculu alu III-le intre ministrii basericeii docente se numera si Subdiaconii,¹⁾ ai caror'a deregatoria erá a primí darurile offerite de catra credintiosi si acele ale inmanuá Diaconiloru, — a duce vasele sacre la altariu, si a subministrá Episcopului si preotului ap'a spre spalarea maniloru.

Subdiaconatulú cá unu ordu respectivu gradu hierarchicu in baseric'a nóstra de ritu orientalu, pâna in díu'a de adi se numera intre ordurile inferióre.

Acést'a a fostu si disciplin'a basericeii catolice apusene pâna catra véculu alu IX-le respective pâna in véculu alu XII-le, cându adeca, — dupa-ce subdiaconiloru dejá din seclulu alu V-le respective VI-le preste totu s'a fostu impusu legea continentiei, a celibatului, subdiaconatului — subdiaconatulú s'a aredicatu la demnitatea orduriloru superióre, si s'a inceputu a se numerá intre aceste.²⁾

In câtu se tiene in specie de disciplin'a basericeii nóstre fačia de gradulu hierarchicu alu Subdiaconatului, ace'a se va lamurí in decursulu considerarei insemnetatei ceremonieloru chirotonirei acelui'a.

(Va urmá.)

¹⁾ S. Cyprianu epist. 24, ed. cit. pag. 75; S. Athanasiu „Historia Arian. ²⁾ Epist. X Leon. I, — S. Gregoriu Lib. I epist. 24.

Serbatorile preacuratei Vergure Mari'a.

(Urmare.)

Serbatoarea Intrarei in baserica a Preasantei de Domnedieu Nascatoare.

S'a disu mai in susu, ca un'a fiecare impregiurare impreunata cu solemnitatea intrarei in baserica a Nascatoarei de Domnedieu, isi are insemnatatea s'a deosebita.

Se trecemu dara la considerarea si cunoascerea insemnatatei sacre a acelu impregiurari intru-catu acele se referescu la locul, etatea si modulu de intrare.

Preacurat'a Vergura s'a adusu pre sene de sacrificiu bineprimitu Domnului, in baseric'a din Ierusalimu, in „baseric'a legi vechi.“ Si pentru-ce?

Se ascultamu marturisirea s. baserice ca se cunoascemu caus'a acestei'a.

In baseric'a legi vechi, a intratu preasant'a Maria pentru ace'a, ca se insemne, ca „Intrandu usi'a cea neumblata in cas'a lui Domnedieu, a luat inceperu incetarea a totu officiuu legi, caci s'a aretatu adeverulu.“¹⁾

In baseric'a legi vechi a intratu ca se arete, ca „scriptur'a a trecut, legea a lipsitu si razele darului au stralucitu.“²⁾

Ace'a melusiaua nevinovata, ace'a porumbitia neintinata, ace'a santia a marirei a alesu in locu in cortulu celu santu in: „Sant'a santeloru,“ nu inse ca aci „pre sene curatien-du-se prin altariu se se santiésca, ci ca prin trens'a altariulu si sanctuariulu se se santiésca.“

In sant'a santeloru a intratu deora-ce „Ei, carea e mai innalta decatu tronulu Cheruvimiloru i-se cuvinea ca se petreca in sant'a santeloru.“³⁾ — Aci s'a adusu si s'a pusu, pentru-ca intru dens'a carea este „mare glasuire si predicarea Profetiloru“ (Trop. 2. od'a VI. Nov. 20) se se plinesca cuventulu profetiescu ce dice „Asculta fetiora si vedi, si pleca urechi'a t'a, si uita poporulu teu si cas'a parintelui teu.“⁴⁾

¹⁾ Trop. 1. od'a IV, Nov. 21. ²⁾ Trop. 3. od'a VII. Nov. 21; Trop. 4 od'a VIII, Nov. 21, Trop. 4. od'a VI. Nov. 21. Cfr. Ioannes Eub. in Deiparae Concept. n. 15. pag. 184, — S. Germanus l. c. pag. 217. ³⁾ S. Germanus. l. c. Nr. 10. pag. 221. ⁴⁾ Ps. 44. 11.

În sant'a santeloru a bisericeii legei vechi s'a pusu pentru-câ prin „cortulu, catapetésma, cadelniti'a de auru, nestrépa, més'a, toiagulu si tabliti'a, preacurat'a Vergura cu preamarire mai 'nainte s'a inchipuitu.“¹⁾

Preasant'a Maria fiindu, „de 3 ani“²⁾ se aduce în biserica.

„Câtu de minunatu e numerulu ternariu, câtu e de demnu de lauda si de totu aptu spre confirmarea ori si carui adeveru! — dice S. Germanu.

„Trei petri³⁾ a luat Davidu câ se invinga pre Goliatu celu fora de lege, — prin actiune ternaria a tornarei apeii pre altariu a pregatitu Elia Tesbiteanulu pre poporu la credintia . . . . (III Cart. Imper. XVIII, 34). Totu atâte dîle a statu Iona în pântecele chitului, câ se fie symbolulu lui Domnedieu carele a diresu pre chitulu celu mare. Trei au fostu la numeru pruncii cari calcându foculu cuptorului de raua cerésca fiindu recoriti cu bucurie au umblatu în mijloculu focului (Dan. III, 23, 24). Dupa trei-dieci ani m'a mântuitu Domnulu mieu Isusu din necurati'a pecatului⁴⁾ (Luca III, 21—23). Asemenea trei ani âmbându a vindecatulu totu morbulu si tóta nepotinti'a. La trei din apostolii sei în modu misticu a descoperitu marirea s'a, schimbându-se la fația (Math. XVII, 1). A treia dî a mântuitu din intunereculu iadului sufletele acolo din vécu tiênute. Si ce e mai multu? Cauta rogute acestu numeru ternariu si în vârfulu celu mai innaltu a tuturoru misterialoru. Pentru-câ caus'a tuturoru lucruriloru si isvorulu tuturoru misterialoru, adeca Domndieirea prin trei sanctificâri⁵⁾, în trei caractere si în trei feție se marturisesce . . . .

---

1) Si acumu Irm. 2-le odei III, Nov. 21; Luminat. 21 Nov. Pripél'a IV odei IX-lea Nov. 21. 2) Acést'a e opiniunea si traditiunea pia a bisericeii, desî acést'a nu e deplinu cërta, cumu adnóta Benedictu alu XIV-le în opulu seu „De festis l. 2. c. 14, Cfr. S. Germ. l. c. n. 4. not. 1.) 3) pôte câ S. Germanu s'a folositu de unu tecstu apocrifu alu s. Scripturi, deórece Davidu a luat 5 (cinci) si nu 3 (trei) petrii. 4) adeca primindu babtismulu dela Joanu a santitu apele, prin care ne spelamu de necurati'a. 5) se referesce la hymnulu angerescu „Santu, santu, santu e Dlu Savaotu“ s. c. l. (Is. VI, 3.)

„Dreptu aceea cându adeca a dou'a fația a Preasânteii si eterne Treime (Fiulu) cu bunavointi'a Tatalui, cu alegerea s'a propria, si cu adumbrirea Preasântului Spiritu s'a grabitu a se asiediá in pântecele acestei Fíice si Mame Vergure: erá cuvenintiosu cá si Dêns'a cu frumseti'a acestui numeru misticu cu marire se se dedice. Pentru aceea din caus'a cêrta si defnita Domnedieu a totu facatoriulu impreuna cu Fiulu ast'feliu a dispusu, cá (Maria) cá prunca de 3 ani se se aduca in baserica“¹⁾.

Dara desí Preasânt'a Vergura Mari'a numai de 3 ani a fostu cu trupulu, deplinu ínse a fostu cu sufletulu, si de multi ani cu Spiritulu,²⁾ pentru-cá dejá atunci'a erá „mai desfatata decâtu ceriurile si mai innalta decâtu poterile cele de susu,“ — cá „prunca erá dejá locasiulu lui Domnedieu.“³⁾

In câtu se tiene acum'a de modulu, de solemnitatea intrarei, éta si insemnatatea preamarita si luminata a acelei'a!

Preamarit'a Fíica Mari'a intra in baserica si uitate acolo cá :

„Fetióre-i mergu înainte.“iversity Library Cluj

Si pentru-ce? De o parte pentru ace'a cá se se arete implinirea adeverata a Profetiiloru ce díce „Aduce-se-voru Fetióre Imperatului in urm'a ei, si cele de aprópe ale ei i-se voru aduce Aduce-se-voru intru bucuria si desfatare. Aduce-se-voru in baseric'a Imperatului.“⁴⁾ éra de alta parte spre a insemná, cá preacurat'a Vergura cá cea binecuventata intre muieri, este capulu supremu alu Verguriei curate, si ast'feliu cá atare prin premergerea-i in baseric'a Domnului spre frumseti'a si marirea s'a va aduce vergure curate in urm'a s'a.

„Nu se cadea — díce S. Ioanu Eub. — cá regin'a Verguriei se intre in baseric'a Imperatului, fora de a fire petrecuta de fetióre.“⁵⁾

Fetióre „portandu faclie“ i-mergu înainte si cu onóre o petrecu in baseric'a Domnului. Si éراسi nu fora insemna-

---

1) S. Germanus. l. c. Nru. 4. pag. 208—211. — Cfr. S. Ioan. Eub. l. c. Nru. 14 pag. 181. 2) Trop. 5. Irm. 2-le odei III.; Trop. 5. Irm. 2-le odei VI Nov. 21. 3) S. Germ. l. c. Nr. 10 pag. 221. 4) Ps. 44. v. 15—17. 5) l. c. pag. 182 si 197.

tate cuvenita. — Facile portandu fetióre i-mergu inainte pentru ace'a cá se se adeverésca cá cea nevinovata Ffica a Domnului este: „Facil'a cea intielegatória si domnedieésca,“ ¹⁾ — „lacasiulu luminei celei neapropiate si domnedieesci,“ ²⁾ — Ea este „sóre portatoriu de lumina,“ ³⁾ — „lumin'a darului“ si „luminariulu multu luminos.“ ⁴⁾ Ace'a este vistieri'a ascunsa a innocentiei si marirea santiei, ⁵⁾ stralucindu cu frumseti'a curatiei sufletului, cu marirea cerésca a fetiórei nepatate, ⁶⁾ carea „luminéza pre toci cari pentru gustarea s'au orbitu la ochi,“ si „toturoru celoru ce siedéu in umbr'a mortiei li-a resaritu sórele celu mai stralucitoriu.“ ⁷⁾

Facile portandu i-a premersu fetiórele inse si pentru ace'a cá se „preinsemne cé'a-ce erá se fia,“ cá adeca Preasant'a Maria erá „se primésca lumin'a ce ese din lumina,“ ⁸⁾ — se nasca „lumin'a si luminarea cunosciintiei carea a deslegatu intunecarea insielatiunei;“ ⁹⁾ — si se stralucésca „raze de mantuíre.“ ¹⁰⁾

Acelea facile luminate „mai 'nainte a aretatu raz'a cea negraita ce vré se resara dintr'ens'a si se luminedie cu Spiritulu pre cei ce siedeáu in intunereculu necunosciintiei si alu insielatiunei.“ ¹¹⁾

Inaintea nóstra stá acuma fic'a preamarita, vergura neintinata, Preasant'a Maria! un'a cea cu totulú fora macula, Domnului pazita!

Privesce crestine! la acésta, cu credintia si cu pietate se-o petreci pre Aceea in baseric'a Domnului, carea cá o vergura preamarita adi cu marire feciorésca si de fecióre luminatu petrecuta intra in baseric'a marirei! carea cá facil'a cea intielegatória si domnedieésca, cá cas'a marirei lui Domnedieu si baseric'a santa si santita, in baseric'a legei, in sant'a santeloru se aduce si de ângeri cu santia se nu-

1) Stich. 4. Lit. 21 Nov, Stichol. 2. Nov. 20. 2) Stichol. 1. 20 Nov. 3) Stichol. 2. Nov. 20, — oda VII. Nov. 20. 4) Trop. 3. od'a I; — Trop. 4. oda V. Nov. 21. 5) S. Germ. l. c. n. 19. pag. 231. 6) Pripelele Nov. 21. 7) S. Germ. l. c. pag. 221, 227. 8) Trop. 1. od'a VI, Nov. 20. 9) Od'a III, Nov. 20; Trop. 4. od'a IX. Nov. 20. 10) Od'a VII, Nov. 20. 11) Stichir'a 2. Irser. Nov. 21.

tresce spre a se gati de locasiulu luminei, — de scaunu celui ce s'a nascutu din Tatalu mai 'nainte fora stricatiune, — se „ne stralucésca noua celoru din intunerecu lumin'a mantuirei, si pre ómeni se-i faca baserice si locasiuri onorate.“¹⁾

Priviti Credintiosiloru si admirati frumseti'a Acestei Ffice a Domnului! „Usia acésta marita si de minte necuprinsa,“ — „usia acésta decatra resarituri cea de mantuire“ la usiele basericei legei vechi la pridvórele marirei se primesce, — cá noua se ne deschida usiele imperatiei ceriurilor.²⁾

Melusiaua cea nespurcata de 3 ani cá unu sacrificiu fora macula, cu bunu mirosu si bineprimitu in cortulu, in lontrulu altariului se aduce, si cá o visteria santa a Domnului decatra Zacharia se primesce,³⁾ spre a-se face solitóri'a vietiei nóstre nascându pre celu ce prin sacrificiulu crucei desléga osénd'a stramosiloru.

Porumbiti'a cea neintinata la baseric'a Domnului se apropia, portându repausulu, — fructulu olivei, „apropiarea mantuirei celoru necajiti“⁴⁾ si „incetarea diluviului celui intielegatoriu.“⁵⁾

O ce vedere cu minte necuprinsa, ce minune nespusa si straine, — ce lucruri preamarite se vedu adi in baseric'a Domnului!⁶⁾

„Marire a luatú Joachimú si Anna mergându si ducându cu bucuria pre cea santa, preacurata si cu totulu fora macula in baseric'a lui Domnedieu.“⁷⁾ — Inaintea insemnarea buneivointie a lui Domnedieu si predicarea mantuirei“⁸⁾ amú luatú si noi credintiosii prin intrarea preamarita a mamei vietiei, — si „cu bucuria se umpla lumea tóta intru „binevestitu,“ — „preaonorata,“ — „minunata“ si „a tóta lume“ serbatoria⁹⁾ pentru-cà acésta este cu ade-

---

¹⁾ Trop. 4. Irm. 2-le odei VI; — Trop. 1 oda VII Nov. 21; od'a IX. Nov. 20. ²⁾ Cfr. Mar. Lit., Trop. 4. od'a I. Nov. 21. ³⁾ Trop. 3 Irm. 2-le odei VIII. ⁴⁾ Mar. Lit. 21 Nov. ⁵⁾ Trop. 2 od'a VII, 20 Nov. s. Germ. l. c. pag. 231. ⁶⁾ Trop 6. od'a VIII Nov. 21. ⁷⁾ Trop. 1 odei IV Nov. 20. ⁸⁾ Trop. serb. ⁹⁾ Condac. Inaint, serb. — Marire Lit. nov. 21. Sedelu'a odei III, Nov. 21,

veratu „diu'a bucuriei si a mantuirei¹⁾ intru carea „primavér'a cea vesela a stralucitu si „razele darului marginiloru s'au aretatu.²⁾

Cetele fetioresci bucurandu-se cu faclie portandu luminatu au petrecutu pre mam'a Domnului, — insocirea cea alésa a lui Joachimu si Anna, implinindu-si cu buna credintia promisiunea, luminatu aducu pre Mari'a cá unu daru de multu pretiu Domnului, — Preotulu legeri — Zacharia — cu mirare si cu desfatate spirituale o primesce si o asiédia in sant'a santeloru. — Santele santeloru, — ceriulu si pamentulu se bucura vediendu pre ceriulu celu intielegatoriu in baseric'a Domnului, — cetele angeresci cu credintia o incungiura, — sufletele profetiloru impreuna se desfatéza, — Apostolii si martorii luminatu serbéza.

Si óre credintiosii — fii mamei Domnului — se nu iee parte la acésta bucuria, la acésta serbare?

O ba e! „Se serbamu dara si noi impreuna serbatóre spirituale a petrecerei Nascatórei de Domnedieu, si faclie portandu in minte cu bucuria astadi cu fetióre la baserica se ne apropiamu“³⁾ „vestindu maririle Preacuratei.“ — Cununi de lauda ale cuvinteloru celoru spirituale cu bucuria si cu demnitate se-i aducemu“⁴⁾ fericindu-o cu credintia si cu iubire pre cea pururea fericita.⁵⁾

„Fetióre pre fetióre, mameloru pre mama cu buna credintia se-o onorati.“⁶⁾ Vomu onorá inse ast'feliu déca cu totii vomu sporí cu intieleptiune si cu darulu, — déca sufletulu — baseric'a acést'a a Domnului — 'lu vomu infrumsetiá cu faptele curatíei fetioresci, cu stralucirile buneii credintie, cu frumseti'a iubirei sincere, umilintiei, abnegarei, rebdarei adeverate crestinesci, cá in acestu modu aducundu-le acelea vértuti cá totu atâte jertfe si daruri de buna mirésma, Domnului, prin midilocirea Preasantei Vergure Mari'a se ne mantuimu de stricatiune, de pericle si de ispite.⁷⁾

1) Trop. 3. od'a IX Nov. 20. 2) Trop. 1 si 3. odei VII, Nov. 21. 3) Trop. 6. Irm. 2-le odei III. Nov. 21. 4) Laud. 2. Nov. 20. 5) Trop. 3 od'a I Nov. 20. 6) Trop. 1 Irm. 2-le od'a IV. Nov. 21. 7) Cfr. od'a IX Si acum Nov. 21.

În câtu se tiene de vechimea si de inceputulu serbatórei „Intrarei in baserica“ s'ar' vedé, cà ace'a dejá in véculu alu IV-le ori la inceputulu evului alu V-le s'ar' fi introdusu in baserica. — S. Cyrilu Alesandrineanulu (†445) si S. Theodotu Ancyranulu (†431) s. Gregoriu Nazianrenu au tienutu cuvântari in ace'a serbatóre. Asemenea occura si in Martyrologiulu S. Jeronimu (†420).

Éra din vécurile mai târdíe, anume: din véculu alu 8-le avemu pre S. Germanu Archieppulu Constantinoplei (715—729,) — si din alu 9-le pre Metrop. Nicomediei Georgiu si Vasiliu monachulu, carii au compusu canónele si stichirile serbatórei.

In urma făcia de prescisele rituale (tipichulu) acestei serbatori se fia de insemnatu cà:

1) serbatórea Intrarei in baserica are o dî preserbare, adeca: incepandu din 20 Novembrie, si 3 dîle dupa serbare, anume: pâna in 24 Novembrie cându se face introptirea, — incheierea serbatórei.

2) Déca serbatórea intrarei cade pre Domineca, atunci mai ântâiu se dîcu tóte ale inviarei si numai dupa ace'a cele ale serbatórei, observandu-se cà la manecare se cetesce Evangeli'a iviarei si nu a serbatórei, apoi cà totu la manecare „Ce'a ce esci mai onorata“ nu se canta ci in loculu acelei'a se canta „pripelele“ prescise.

(Va urmá.)

J. Borosiu.

Uniunea basericésca a Romaniloru cu calvinii in secele XVI—XVII:

— *Dupa Istori'a Romaniloru transilvani ms. de Petru Bod.* —

(Urmare.)

Anteluptatorii uniunei nemica nu intrelasara spre a convinge pre poporu cà si pre cercurile guvernatória, cà toti Romanii din tóta provinti'a s'au unitu, si asia si cei din districtulu Halmagiului in comitatulu Zarandu, carele

politicesce apartieneá Transilvaniei, in cele basericesci inse, dupa ce in decursulu turburáriloru numele unirei deveni odiosu, incepù a ascultá de episcopulu neunitu alu Aradului. Asia se templá, cá episcopulu Fagarasiului dechiarandu Halmagianii de uniti, éra episcopulu Aradului de neuniti, spre eruarea lucrului guberniulu din mandatulu curtiei imp. esmise una comisiune mestecata, si anume pre judele nobililoru din comitatulu Albei si odineóra scrietoriu alu episcopului Pataki, Franc. Boér. Acest'a nu intrebá de popi si de ómenii din poporu simplaminte, déca suntu uniti? ci puneá intrebári intortocate si intocmite scopului, éra pre cei ce respundeá afirmativu, i inscrieá intre uniti, pre cei ce se opuneá, i amenintiá cu vergi si tiépa, ba pre unii i si batù de faptu si-i aruncá in prinsóre. Arcimandritulu si proto-populu tramisi de episcopulu Aradului se prefacura, cá nusciu romanesce, si asia cându Boér 'si face reportulu, cumu cá in tienutulu Halmagiului esistu nu puçini uniti, si cându guberniulu substernù acelu reportu curtiei imp., episcopulu aradanu n'a omisu a descoperí modulu de procedere a lui Fr. Boér.

In acelasi anu 1754 iuniu 26 guberniulu tramise doui cancelisti séu notari jurati ai cancelariei majori, unulu reformatu Georgiu Vass, altulu r.-catolicu Sigism. Jábrotzki, cari se aplanedie turburárele crescunde din Halmagiu si se deschida basericele din Halmagiu si Ternov'a inchise de neuniti. Acestor'a comandantele generariu com. Vencesl. Vaelis, recercatu de guberniu, le dede pentru securitate una centuria séu compania de cuirasiri, cari i insoçira pâna la Halmagielu. Romanii crediendu, cá ostasii vinu, cá pentru neprimirea unirei se-i stérgea cu focu si cu sabia depre façi'a pamentului, se reslatíra prin munti si prin ascunsele selbeloru; ce'a ce vediendu comitele supremu alu Zarandului, com. Paulu Hollaki, luà pre notari sub tutela s'a, éra ostasii i retramise in statiunile loru.

Cancelistii adunandu in 3 juliu la Halmagiu pre Romanii din vecini si esplicandu-le romanesce mandatulu guberniale, i intrebara: déca suntu uniti? si baseric'a inchisa

din Halmagiu voru se-o deschida? Respunsera, că nu, si că nice cancelistiloru nu voru permite a deschide baseric'a. Dacă că nici macaru unu singuru negatoriu se nu póta fi sciutu si pedepsitu, Romanii vulpenesce se pusera grupe, cu capelele inleintru si cu dosulu cătra intrebatori, încātu acesti'a nu poteá sci, care din cutare grupa a dísu nu. Asia o patîra cancelistii si la Ternov'a, aflandu preste totu numai doi preuti adicti unirei in Halmagiu, cari trageá de la erariu 300 fl. salariu anuale, si pre unu alu treilea preutu pribégu. La aceste au fostu de fația si arcimandritulu si protopopulu aradanu, cari acumu vorbiá cumu se cade romanecce. Roportului cancelistiloru nu i se prea dede crediementu pentru reportulu contrariu a lui Boér si pentru că fauritorii unirei afirmá, că totu districtulu Halmagiului e unitu; reportulu totusi se substernù la curtea imp., deórece episcopulu Aradului insistá, că in acelu tienutu se se pastredie neatinsa religiunea orientale.

Intre aceste ambignități curtea imp., tramise in anulu urmatoriu la Halmagiu cá comisariu pre I. Vankel de Zeeberg, barbatu de mare autoritate, care coadunatiloru primari si jurati ai sateloru in presinti'a arcimadritului si protopopului aradani le puse intrebarea: déca voru se depinda de la episcopulu unitu alu Fagarasiului au de la episcopulu neunitu alu Aradului? De la alu Aradului, fù respunsulu. Zeeberg apói asecurandu-i, cá Majestatea reg. nu-i sfortiédia nice intr'una parte, preste treidieci de Romani indusi in catalogulu lui Boér cá uniti se dechiarara denou de neuniti. Ba unu anumu Stefanu Pârvu („Peurva“) plangundu-se, cá de la comisarii precedenti avù se suferé insulte si incarcerare in cetatea Deveí, căci nu voíise se accepte unirea: „Asiadéra acumu fusi eliberatu, fiirdu cá ai primitu uniunea?“ reflectá comisariulu. „Ba, domnule; m'a aperatu Ddieu santulu de unéla,“ respunse Pârvu, spunendu, cá dorulu unui calu nobile, ce-lu avusè, 'lu scapà din prinsóre. Zeerberg inca numai atâti uniti aflà prin Halmagiu, pre câti cei doi cancelisti din a. tr.

In manastirea dela Satcioru, comitatulu Albei, petreceá intr' ascunsu câtiv'a popi si calugheri neuniti, cari in mo-

nastire si pirn comunele invecinate indepliniá functiuni popesci. Episcopulu unitu denunciandu-i la guberniu, acest'a dojení pre Satcioreni, se nu sufera intre sene pre acei ierei schismatici. Dara Satcioreni neascultându, judele supremu alu comitatului Albei, instigatu de anteseamnii unirei, pre la inceputulu lui aprile 1757 cu câteva sute de argati comitatensi se inieptá asupr'a Satcioreniloru, facundu-le mai multe daune, monastirea distrugundu-o si pre optsprediece insi ducundu-i in prinsóre. Ansa la acést'a a datu si faptul, cà Satcioreni nu demultu maltractase reu pre judele nobililoru, care incepuse a investigá prea cu focu contr'a neunitiloru, si care 'si pierdeá póte si viéti'a, de n'ar' fi tulitu-o la sanetós'a. Guberniulu probodí pre judele supremu pentru ace'a procedura a lui intr'unu tempu, cându militi'a fiindu scósa din provincia, poporulu rusticu apucá de peru ocaasiunile de a inscená turburári.

Autoriulu ne spune mai incolo, cà preutii rom. mai de frunte, cari studiase prin scóle r.-cat., se nesuí a introduce pre incetu datine si doctrine latine, càrtile rituali la reti-parire a le corege, si cà in 1757 la pasci in resiedinti'a episc. din Blasiu sant'a cuminecatura s'ar fi administratu numai in pâne azima, fóra vinu, spre nu puçina scandalire a poporului rom. Ne mai spune, cà in acel'asi anu din oca-siunea resbelului intre cas'a austriaca si brandenburgica, precumu dederu sucursu reginei magnatii transilvani, asia si episcopulu Petru Paulu Aronu de Bistr'a cu clerulu seu, spre a cascigá favórea curtiei imp. deseloru s'ale cereri pentru scutirea preutímei unite de decime si contributiune dupa veri-ce soiu de pamente, ajustá una compania de calareti. O si potura face, observa neçasítu autoriulu, deórace preutii rom. suntu câtu frundia si érba, încátu fiacare numai câte cinci fl. contribuindu, in scurtu s'ar' aduná preste cincisprediece mii de floreni unguresci.

Sub decursulu anului 1758 Romanii in diferite locuri si-schimbara preutii uniti cu neuniti, deunde unii popi uniti voíra se se consacre denou, intretienendu relatiuni cu patriarculu de Carlovitiu; ba epistól'a enciclica a acestui-a o

si cerculà corifeulu pop'a Ioane din Ecelu, si convocà sinodu la Selisce. Contra-sinodu celebrà in acelasi tempu episcopulu unitu la Blasiu. Desbinarea intre Romani se latiá pre dî ce merge, éra administratorii provinciei si-inchideá ochii, cá se nu se nasca turburàri intre Romani, nefiindu ostasîme in tíera.

In acelasi anu cei din Igenpatacu inca si-alungara pretulu unitu, aducundu in locu-i pre junele semiliteratu Mironu, chirotonitu de patriarculu carlovitianu. Episcopulu unitiloru, cercandu pre diferite căli a-lu incaptivá si nesuccedendu-i, scrise in acestu obiectu generariului com. Adamu Teleki de Szék, care inse, pentru script'a episcopului camu imperiósá, i respunse in modu mai aspru.

Episcopulu P. P. Aronu vrendu se implinésca oficiulu bunului pastoriu, visitá basericele; ci in comitatulu Uniadórei si in districtulu Hatiegu cu faptele s'ale dede ánsa la turburàri. Anume in unele locuri reformatii si Romanii de ritulu grecu din timpuri inmemoriali se folosiá de un'a si ace'asi baserica, fiindu de regula si cei-a si cesti-a coloni ai unui si aceluiasi posiesoriu. Ast'feliu la Clopotiv'a intrandu in 4 febr. 1759 in o atare baserica, dupa predic'a plina de invective in contr'a Unguriloru si a relegei loru, numindu baseric'a spelunc'a lotriloru si staululu asiniloru, sfermandu si típandu din baserica scaunele, baseric'a o inchise cá reformatii se nu póta intrá. Asemeni fece si la Szálláspataka. Galatienii temendu-se se nu patia si ei asemenea, prin oficialii comitatensi oprira pre episcopu de la atari cutediári. Cu tóte aceste arciereulu intrandu la 13 febr. in baserica, si incepù predic'a cu ace'a, cá „apost. Paulu càtra Galateni díce, cum cá lucrulu trebue se corespundia adevेरului, ci dénsulu afla aice lucrulu altmíntre, deóráce baseric'a se pare a fí crestínésca, inse semnele o aréta eretica,“ si apoi incepù cu diaconii sei a stricá scaunele, la ce oponendu-se nobilii, lucrulu ajunsu la batàii si tumulturi.

Curatorii reformati ai basericeloru recursera la guberniu, fiindu faptele episcopului contrarie nu numai legiloru patriei, ci si resolutiuniloru reg. publicate in dietele din aa. 1752

si 1754 si circularieloru guberniului. Lucrulu notificandu-se prin guberniu curtiei imp., imperatés'a dede resolutiunea din 22 aprile 1759, publicata intréga de autoriu, prin carea 'si aréta superarea pentru actele nelegali ale episcopului, demandandu, cá bisericele cestiunate episcopulu, incátu depinde de la elu, se le restitua in starea de mai inainte, pre ómenii sei se-i constringa a traí in concordia cu reformatii, reformatiloru se recompensedia daunele chiar' si din provenetele mesei s'ale, pre venitoriu se se contenésca de la asemeni fapte, si déca n'ar' aflá dreptate inaintea legiloru si foruriloru patriei, se recurga la curtea imp. Reformatii inca, densî provocati prin faptele episcopului, dara trecundu preste limitele aপরার, si anume Mara si Buda apucandu-se de batái si versare de sânge, se fia dupa legi retienuti pre venitoriu de la asemeni animositáti. Guberniulu se se ingriégésca, cá spre evitarea ataroru discordie bisericele acele dupa potintia se se despartia in lungulu bisericei prin unu pariete din midiulocu in dóue pàrti, un'a parte pentru gr. catolici si alt'a pentru reformati, au pre sém'a unei pàrti se se edifice cu spesele comuni ale locuitoriloru o baserica nóua. In punctulu religiunei gravaminele se potu apelá de la instantiele tieriei la Majestatea reg., remanendu inse in-tacte resolutiunile reg. anteriorie. Incátu pentru diumetatea bisericei din Györfalva, pre carea posiesoriulu locului o ocupá cu forti'a de la reformati, se se observe legile patriei si resolutiunule reg.

(Va urmá)

Dr. Gregoriu Silasi.

~~_____~~
Predica pre serbatórea santiloru Apostoli Petru si Paulu.

„Fericitu esti Simone, fiulu lui Jon'a, cá trupulu si sângele n'a aretatu tfe acestea, ci Tatalu meu celu din ceriuri.“
(Math. XVI, 16.)

„Serbatóre de bucuria a stralucitu adi marginiloru“ ¹⁾
pentru-cá cu laude si cu cantari celebréza s. baserica me-

¹⁾ Mar. Stichor. Serb.

mori'a acelorou doi Apostoli mari ai lumiei, ai s. Petru si Paulu, carii „luminandu-se cu foculu domnedieescului Spiritu“¹⁾ au incungiuratu totu pamentulu semenandu credinti'a cea adeverata si prin acést'a facându-se, desfatarile a tóta lumea.²⁾

„Serbatóre preanonrata a sositu adi cu adeveratu basericei lui Christosu, deórece celebramu memori'a patimei si mortiei acelorou doi luminatori mari ai lumiei, dintre cari pre unulu adeca pre s. Petru insusi Domnulu îlu fericesce pentru descoperirea facuta lui de catra Domnedieu; éra pre cel'alaltu adeca pre s. Paulu îlu numesce, vasu alesu alu seu cá se póрте numele Lui intre neamuri.“³⁾ — Celebramu credintiosiloru! memori'a acelorou binevestitori luminati ai basericei, dintre carii s. Petru cá celu antâiu chiamatu, spre remunerarea credintiei s'ale neinfrânte si a iubirei s'ale neschimbate marturisite catra Christosu, prin voi'a si puterea domnedieésca, s'a facutu demnu a-se face: „capeteni'a,“ „celu mai alesu“ si „mai mare alu Apostoliloru,“ — „celu mai mare pastoriu alu basericei“ „mai antâiu pre scaunu siediatoriu,“⁴⁾ si „piétr'a credintiei pre carea Domnulu a intaritu. baseric'a s'a, incredentiendu-i cârmele basericei s'ale, si dandu-i poterile s'ale a legá si a deslegá,“⁵⁾ — éra s. Paulu carele luandu asemenea chiamare din ceriu dela Christosu, pentru ostenelele s'ale neobosite, credinti'a si iubirea nespusa, zelu si pacientia neinfranta asemenea s'a facutu demnu a se face „vasulu alegerei,“ — ritoriulu si luminatoriulu basericei.“ — „laud'a lumiei,“ — „sigilulu si cunun'a Apostoliloru.“⁶⁾

Dóue raze de sóre suntu acesti doi Apostoli formandu o insoçire sânta si alésa. — Pentru-cà frumseti'a vértuti-

---

1) Sedel. dupa Polyel. 2) Stichir'a 3 Ins. 3) Fapt. Ap. IX, 15, 4) Stich. 1 Ins; — Stich. 3 Lit; — Trop. 1, 2. od'a I; — Trop. 2 od'a VII, — Stichirile Laud. 5) Trop. 2, 3, 5 si Mar. Lit; Sedelna 1; — Trop. 2, od'a III; — Ipacoiu, — Trop. 2, 3 od'a IV; Trop. 4 od'a VII, — Mar. Ins. Stichirei. — 6) Stich. Inser, — Stichirile Litiei, — Mar. Stichovnei, si od'a VII.

loru a amendoror'a e atâtu de sublima, si egala, încâtu santii parinti mai cà nu cutéza se faca deosebire între acei'a, nesciendu pre care se-lu preputa celui'alaltu.

Acést'a o marturisesce s. Augustinu candu asia dîce: „Petru si Paulu preste toti apostolii stralucescu si cu o deosebita prerogativa suntu infrumsetiati. — Care inse dintre dînsii e mai antâiu, ace'a e neseccuru. Cugetu cà carii suntu egali in patimire, suntu egali si in merite, si pre carii impreuna i-vedemu luandu mórtea martiriului, — de asemenea devotiune a credintiei fura si petrungi.“¹⁾

Pentru-cà si noi se ne indemnâmu spre imitarea vîrtutiloru acelorui doi s. Apostoli, ve rogu credintiosiloru! de veniti cà se cunóscemu acele vîrtuti prin care ambii impreuna au escelatu.

Intru considerarea vîrtutiloru santiloru Apostoli Petru si Paulu, se incepemu dela ace'a carea este temeiulu mantuirei, fora de carea e cu nepotintia a placea Domnului.

Acésta vîrtute e: credinti'a.

Dîcemu dara credintiosiloru! cà mare a fostu credinti'a s. Petru. candu la întrebarea lui Isusu Christosu „cine 'mi dîcu ómenii a fî?“ singuru Petru a respunsu marturisindu: „Tu esci Christosu Fîiulu lui Domnedieu celui viu“ pentru care i-s'a si incredintiatu cârmele basericeii.“²⁾

Dovéda despre credinti'a s'a neclatita a datu s. Petru si atunci, cându smintendu-se si parasindu unii dintre invetiacei pre Christosu pentru cuventulu ce dîsesè, cà trupulu lui este adeverata mancare si sângele lui adeverata beutura, la întrebarea Mantuitoriului indreptata catra Apostoli, „au dóra si voi voîti se ve duceti?“ Simonu Petru a fostu acel'a carele asia i-a respunsu: „Dómne la cine vomu merge? cuvintele vietiei eterne ai, si noi amu crediutu si amu cunoscutu, cà tu esci Christosu Fîiulu lui Domnedieu celui viu.“³⁾

Intórceti-ve acum'a privirea la s. Apostolu Paulu! cà se cunósceti si credinti'a lui. — O! dara cu ce vomu ase-

1) Sermo XXVII de Sanctis. 2) Math. XXVI, 18. 3) Ioanu VI, 67—69.

mená credinti'a si increderea ace'a aretata si marturisita de catra acestu s. Apostolu, de esemplu atunci, cându nu pñinu dupa întórcerea s'a minunata, cu o convingere tare si indrasnire neasemenata a vorbitu in sinagoga in numele lui Isusu Christosu, — ori atunci cându a predicatu despre presenti'a reala a lui Christosu in s. eucharistia scriendu asia „paharul binecuventarei care ilu binecuventamu, au nu este impartasírea sângelui lui Christosu? pânea carea o frângemu, au nu este impartasírea trupului lui Christosu? ¹⁾)

Séu pote-se aflá credintia mai adênca si mai puternica decâtu ace'a, carea nu scie de pericule, nu de frica, asupriri si nevaliri, bâtai, temnitia, nu de ostenele, necasuri, nevoi, — nu de fómete, goletate si grigia continua, — ci intre tóte aceste stá gat'a si neclatitu spre marturisirea totu celui ce-lu intréba, cà nu scie pre altulu decâtu pre Christosu celu restignitu, neci voiesce a-se laudá intr'altulu ci numai in crucea lui Christosu si intru puterea marirei Lui. ²⁾)

Si éta o atare credintia fù ace'a a s. Paulu.

Complinirea vêrtutiloru este: iubirea.

Precumu inse vêrtutea credintiei, asia si a iubirei intru mesura deplina si egala a stralucitu in viéti'a ambiloru santi Apostoli.

Iubire intima a aretatu s. Petru catra Mantuitoriu atunci, cându cu ocasiunea preinsemnarei patimeloru s'ale, la certatu pre Elu dicându-i — „Fii induratu tîe Dómne se nu fia tîe acést'a.“ ³⁾)

Totu ace'a-si iubire a contestatu s. Petru si atunci, cându nesuferindu a fire spelatu de catra Christosu, la cuventulu Acestuia „de nu te voiu spelá nu vei avé parte cu mine“ i-a respunsu acelu Apostolu „Dómne nu numai petió-rele mele, ci mânile si capulu.“ ⁴⁾)

Ori nu e somnulu iubirei celei mai sincere dechiararea acelei resolutiuni facuta de catra s. Petru atunci, cându la prevestirea departarei Mantuitorului din midiloculu santiloru

---

¹⁾ I Cor. X, 16. ²⁾ I Cor. XI, 21, — Cfr. Fapt. XXVII. ³⁾ Math. XVI, 22. ⁴⁾ Ioanu XIII, 9.

Apostoli cu o intristare plina de iubire dîse catra Christosu „Pentru ce nu potu merge dupa tene acum? sufletulu meu pentru tene voiu pune.“¹⁾

Intre tôte inse dovêda mai stralucita a iubirei s'ale a aretatu atunci, cându spre indreptarea lapedarei de trei ori, la cele trei intrebari ale Mantuitoriului „Petre iubesci-me mai multu decâtu acesti'a totu de atâte ori a respunsu „Tu scî Dómne cà te iubescu“ pentru care a si primitu dela Domnulu guvernarea turmei s'ale celei cuventatóre.“²⁾

Considerati acum'a I. Credintiosi! si ponderati viéti'a s. Paulu, ascultati marturisirile Lui si ve-ti cunósce, cà intru ardórea iubirei s'ale nu a fostu trecutu de catra neci unulu din Apostoli, încâtu preafrumosu dîce s. Chrisostomu cà „nu e cine se fi iubit pre Christosu mai multu decâtu s. Paulu.“³⁾ Si intru adevèru!

Marturia iubirei s'ale suntu mai pre susu de tôte epistótele lui. Fiacare ordu, fiacare cuventu alu acelor'a respira numai iubire adêncã, numele lui Isusu Christosu este incepatoriulu si complinitoriulu aceluor epistóte. — Si cine ar' poté enumerá tôte acele marturisiri ale iubirei descoperite in diferitele s'ale epistóte. — In loculu toturoru ascultati numai acestea, si cunósceți internulu animei s. Apostolu Paulu!

„Cine ne va despartí pre noi — eschiama acelu Apostolu — de iubirea lui Domnedieu? necasulu ori imbulzél'a? au gón'a? au fómetea? au goletatea? au perirea? au sabi'a?... pentru-cã tare credu eu, cà neci mórtea neci viéti'a, neci angerii neci capeteniele, neci poterile, neci cele ce suntu acum'a neci cele venitórie . . . nu potu se ne obosésca pre noi dela iubirea lui Domnedieu, carea este in Christosu Isusu Domnulu nostru.“⁴⁾

Iubirea acést'a a fostu gat'a se-o contestedie nu numai cu cuventulu, ci si cu fapt'a, asemenea santului Petru a fostu gat'a se-si puna sufletulu seu pentru Christosu. Càci s. Paulu

---

¹⁾ Io. XIII, 37. ²⁾ Io. XXI, 15—17. ³⁾ Lib. III. de Sacerdotio.
⁴⁾ Rom. VIII, 36—39.

carele într'unu modu de totu sublimu innaltia frumseti'a, puterea si superioritatea iubirei, nu numai că a dechiaratu suspinandu „Mie a vietui este Christosu, si a mori dobânda;.. doru avându se se slobozésca si se fia cu Christosu,“¹⁾ ci la prevestirea ace'a a lui Agabu că in Ierusalimu va fi legatu si datu in manile pagâniloru, a dîsu credintiosiloru: „Eu nu numai a me legá ci si a mori in Ierusalimu gat'a sum pentru numele Domnului Isusu.“²⁾

Iubirea acést'a sêncera de carea erá petrunsa anim'a s. Paulu catra Christosu, a fostu puterea, arm'a, toiagulu si mangaiarea lui intre tóte ispitele si neajunsele s'ale.

Se consideramu inca I. credintiosi! pre acesti doi Apostoli cá pre pastorii basericei pre terenulu activitateri Apostolieru.

Scimu că s. Petru din partea Mantuitorului s'a pusu de mai mare pastoriu alu basericei, s'a asediatu de a fire capetenia aléa a Apostoliloru.

O! si cu câta conscientia si grigie, cu câta abnegare si jertfire, cu câta resolutiune si cu ce zelu neobositu si-a implinitu s. Petru chiamarea si datorinti'a s'a de Apostolu si guvernatoriu alu basericei!

S. Petru a fostu acel'a, care de locu dupa descinderea Spiritului santu, nebagandu in séma furi'a Judeiloru cu o barbatia rara celu dintâiu a predicatu pre Christosu intorcându la mantuire cá la 3 mîi de ómeni. — Elu a fostu acel'a carele mai ântâiu a binevestitu pagâniloru evangeli'a mantuirii, a petrunsu tierile si in totu locul a rusínatu pre cei fora de lege si a reversatu lumin'a cunoscintiei de Domnedieu.

Cumu vomu poté inse numí ingrigirea si zelulu pastorescu alu s. Pavelu? óre cu ce numire se numimu, abnegarea, resolutiunea, luptele si jertfirea acestui s. Apostolu dovedita intru predicarea evangeliiei, intru lucrarea mantuirii toturor'a.

Nespusu de mare a fostu zelulu si ingrigirea pastorésca a s. Paulu, intru intemeierea si latírea imperatieru lui Dom-

¹⁾ Filip. I; 21—23. ²⁾ Fapt. Ap. XXI, 13.

nedieu elu nu a cunoscutu odichna, ci penetrandu sate si cetati, pesceri si locuri ascunse, dela Ierusalimu pâna in Itali'a, Illiricu si Spani'a, a reversatu lumin'a adeverului credintiei crestinesci. Cu cuvântulu si cu spiritulu, cu indemnări si cu esemplu dñu'a si nóptea neincetatu staruiá cá pre toti se dobândésca lui Christosu:

Departatu cu trupulu, si inca in legaturi fiindu prin epistóle tramese basericeloru din deosebite pârti ale lumii de catra densulu cercetate, a invetiatu si pre toti i-a intaritu intru invetiatura si viétia cuviósa.

S. Paulu asemenea unui parinte, unei mame grigitórie, a portatu grigie de mantuirea tuturoru, nemic'a pofindu pentru ostenelele s'ale. — Totururu tóte s'a facutu, numai cá pre toti se-i mantuiésca, — a pofritu cá se fia insusi despartítu de Christosu pentru fratii si rudele s'ale dupa trupu carii suntu Israelitenii (Rom. IX, 2) numai cá pre acei'a se-i dobândésca lui Christosu.

Cu adeveratu I. Credintiosii s. Paulu e acel'a carele prin zelulu si grigi'a cea pastorésca s'a facutu „gur'a Domnului si temeiiulu invetiatureloru.“¹⁾

Adaugeti ve rogu Credintiosiloru! la aceste vêtuti ale s. Apostoli Petru si Paulu inca si umilinti'a si penitenti'a ambiloru; s. Petru carele intru umilinti'a s'a, s'a opusu Domnului dîcîndu: „nu-mi vei spelá petiórele mele in vécu,“ — éra dupa lapedarea cea de trei ori, iesîndu afora din curtea Arhiereului, a plânsu cu amaru; — si apoi a acelui alaltu s. Apostolu carele, nunumai cá a recunoscutu a fire mai miculu Apostoliloru, si celu dintâiu dintre pecatosi,²⁾ ci „trupulu seu la supusu robiei . . . omorirea lui Isusu Christosu in totu tîmpulu in trupulu seu portandu, cá asia si viéti'a lui Isusu Christosu se se arete in trupulu nostru celu moritoriu:³⁾ si apoi inaintea vóstra va stá deschisa viéti'a aceloru doi Apostoli prealuminati ai basericeii.

---

¹⁾ Stich. 4 Lit. ²⁾ I Cor. XVI, 9; -- I Tim. I, 15. ³⁾ I Cor. IX, 27; — II Cor. IV, 10.

Din aceste lineamente generale ale vietiei santiloru Apostoli Petru si Paulu ve-ti poté dara cunósce Iub. Credintiosi! cà cu dreptulu i numesce s. baserica a fire temeiorile si stélpîi basericeii. Unulu adeca e alu poterei, éra altulu alu scientiei, unulu alu guvernarei cu dreptate, éra altulu alu invetiaturei.

Asemenea e dara demnitatea, asemene suntu meritele ambiloru, pentru ace'a i-a si inzestratu Domnedieu cu privilegia egale de a face minuni (Fapt. Ap. V, si XIX) nu numai, ci a placutu Domnului cá acei'a carii s'au iubitu in viétia, se fia nedespartiti si in mórte, adeca fiacare dintr'énsii in unulu si acel'asi locu, in un'a si ace'asi dî se patimésca mórtea martiriului pentru numele lui Christosu.

Onorati dara cu pietate crestinésca pre acesti doi Apostoli ai basericeii, — fiti urmasii loru atátu intru marturisirea credintiei si dovedirea iubirei catra Isusu Christosu, câtu si in cuvenintiósá implinire a vocatiunei vóstre celei sante. Afla-se ispitirea credintiei vóstre mai multu decâtu aurulu celu peritoriu si in focu lamuritu spre laud'a si onórea si marirea intru aretarea lui Isusu Christosu. ¹⁾

Se opriti Credintiosiloru! poftetele cele trupesci, care se ostescu asupr'a sufletului, si cá fii ascultarei se lucrati penitenti'a avêndu viétia buna, cá ast'felu prin lucrurile vóstre cele bune, puterea lui Christosu se locuésca intru voi, — se se marésca Domnedieu, si se luati svêrsitulu credintiei vóstre: mantuirea sufleteloru. ²⁾ Aminu.

J. Borosiu.

¹⁾ Petru I, 3. ²⁾ I. Petru I, II v. 24; II Cor. XI, 21 seq.

Consideratiuni asupra predicamentului besericescu.

(Urmare.)

II.

Insusietatile religiöse-morale ale cuvântatoriloru besericesci.

Chiamarea cuvântatoriloru bes. este de a intemeiá între ómeni imperati'a lui D.-dieu. Ei suntu deci mai cu séma chiamati se fia: lumin'a lumii, sarea pamentului, stélpíi credintiei, cetatea din vérfulu muntelui, prototipurile pastoriloru adeverati si invetiatorii lumii. Dara impropriindu-si ei numai insusietatile spirituale-intelectuale atinse, nu-si voru poteá ajunge scopulu. Sciintiele li-vorú luminá mintea, í-i voru pune in stare se cunósca binele si reulu, precumu si modulu in care s'ar' poteá face binele si delaturá reulu; dara mai iute se voru determiná se faca reulu, prudenti'a ísi póte pune masc'a lumésca si in ascunsu póte bine jucá rol'a unui actoriu; memori'a si fantasi'a exercitate si cultivate potu devení complicele faciarnicieii. Lipsindu-le deci cuvântatoriloru bes. insusietatile religiöse si morale, l eva lipsí si vointi'a si tragerea de anima spre lucrarea binelui, atunci ei sciintiele nu le voru folosi pentru progresulu poporulu pe calea mántuirei corporale si sufletesci, ci pentru interese private, speculându ast'feliu religiunea si baseric'a ei facundu-se asemenea lucratoriloru, cari au omoritu pe mosceni-toriulu viei. Cultur'a religiósá-morala este deci conditiunea cea mai de capetenia pentru ajungerea scopulu omileticu, impreunatu cu grea raspundere atátu in viéti'a acést'a câtu si in cea viitóre. ¹⁾ Dreptu ace'a se pretinde cu tóta serio-sitatea, cá cuventatorii bes. se posiéda:

A. Viétla curata.

Acést'a e conditionata de cultur'a animei, càci „din anim'a ómeniloru iesu cugetari rele, adulterii, fornicatiuni,

¹⁾ Baseric'a adeverata, op. cit. pag. 63—65 si 77—78.

ucidari, furturi, lacomii, viclesiugu, insielatiuni, desfrânari, pisma, blastemu, trufia, nebunia. Tóte acestea rele din lontru iesu si spurca pre omu.“¹⁾ Fara cultur’a animei nici unu omu nu-si póte ajunge scopulu vietii, adeca fericirea adevărata si cu atâtu mai puçinu cuvântatorii bes. cari suntu chiamati a-i fericí pre altii. Numai cultur’a mintii si a animei strabatuta si inchiegata este pentru cuvântatorii bes. garanti’a temeinica cà voru urmá binele, vîrtutíle si ajungerea scopului omileticu in tóte impregiurarile. Sciintiele suntu pentru cuvântatori sórele, care le luminédia calea vietii spre a cunoşce adevărulu si dreptatea, éra sêmțiemintele religióse-morale suntu caldur’a acelu sóre, carea face de crescu in animi fructele mântuirei fara neghin’a, ce de alt’feliu le-ar’ inadusí.²⁾

Acum’a anticitatea cereá dela oratorii de totu feliulu cá se posiéda pe langa cultur’a mintii si cultur’a animei. Asia díce Quintilian: Orator non est nisi vir bonus,³⁾ si in altu locu: Pectus est quod facit oratorem.⁴⁾

Pieptulu, adeca anim’a este — trebuie se dícemu si noi — ace’a ce are se constitue suprema calitate a cuvântatoriloru bes. Si de óre-ce cultur’a animei se arata in afara prin vointia in tóte faptele vietii, éra vointi’a constanta si consecuenta in manifestatiunile s’ale forméza caracteriulu,⁵⁾ pentru ace’a cuvântatorii bes. trebuie se nisuiésca din resputeri, cá caracteriulu loru — acestu criteriu veditu si decidiatoriu alu valórei omenesci se se apropie câtu mai multu de cuvintele evanghelice: „Fiti perfecti, precumu tatalu vostru celu din ceriuri perfectu este!“

Totu, ce amu dîsu in privinti’a prudentiei crestine, are valóre si pentru cultur’a animei, pentru cà dupa cumu amu aretatu cultur’a mintii si a animei nu potu stá isolate, ci ele trebuie se se strabata si inchiege. Ele trebuie se steie

---

1) Ev. Marcu, 7. 21—24. 2) Preotulu românú, op. cit. an. 1883. pag. 31. 3) Quintilian apud V. Ales. Urechia, despre elocinti’a româna: oratori’a forensa, amvonulu, harang’a pag. 10. Bucuresci 1867. 4) Quintilianu (X. 7.) apud V. Ales. Urechia, op. cit. pag. 9. 5) Psihologi’a empirica, op. cit. pag. 284.

intre olalta in reportulu strinsu si armonicu pretinsu de organisarea fiintiei fizice si psihice a omului. — In specialu inse mai insemnamu, că cultur'a animei cuvântatoriloru bes. are se fia asia insusita, că se o patrunda adêncu si temeinicu religiositatea adeverata, fara de care e preste potintia a produce mântuire atâtu pentru sine, câtu si pentru ascultatori. Nu ajuta spre ajungerea acestui scopu formele religiöse esterne, nu ajuta implinirea ceremonieloru de totu feliulu si implinirea tuturor datineloru si obiceiuriloru crestine, căci daca tôte acestea voru fi lipsite de simburele fiintialu, de religiositatea curata si nefaçarita, care se convinga si se deie hrana sufletului, atunci tôte se voru aretá si in urmarile loru numai că ace'a ce suntu in realitate, căci nu. poti se sameni neghina si se ascepti se-ti crésca grâu; atunci cuvântatorii bes. nu voru fi urmasii Mântuitoariului, ci nisce insielatori si naimiti cari „voru strică cas'a lui D.-dieu (launtrulu ómeniloru)“ si pentru ace'a si „D.-dieu î-i va strică pre ei.“ Nemica nu póte fi mai periculosu pentru mântuire că ipocritismulu séu fariseismulu si fanatismulu religiosu. Ipocritii séu fariseii se insiéla si se pierdu pre sine, si insiéla si pierdu si pre altii. Vai de dêsii căci dreptatea ddiésca are se céra sufletele pierdute din mânile loru! Éra „fanatismulu religiosu e o esaltare a sêmtieminteloru religiöse pâna la gradulu de intolerantia si chiar' de prigonire pentru cei ce suntu de alte convinctiuni. Cá o negatiune complecta a totu ce numimu sêmtiemêntu simpateticu, fanatismulu este, si privindu numai in sine, unulu din cele mai nedemne fenomene spirituale, éra apoi din consideratiunea funesteloru lui consecintie se póte díce că in viéti'a ómeniloru nu e o aparitiune mai detestabila decâtu elu.“¹⁾

Mai departe anim'a cuvântatoriloru are se fia asia cultivata, că ea se sêmtiésca durere adêncu fația de tôte relele, ce ar' vedé că bântuie pre ascultatorii loru si se aiba vointia puternica spre a se decide cu taria la delaturarea aceloru rele. In fine cultur'a animei cuvântatoriloru bes. trebuie se posiéda sêmtiemintele umane de totu feliulu, cari se-i in-

¹⁾ Psihologi'a empirica op. cit. pag. 231.

demne a lucrá binele pentru ascultatorii loru in tóte impregiurarile, a jertfi pentru dânsii capitalulu celu mai bunu alu vietii loru.

In acésta intreitá directiune, caracteriulu religiosu-moralu alu cuvântatoriloru trebue se remâna totu-de-a-un'a constantu si consecuentu. Nici o ispita, nici o amenintiare, nici unu periculu, scurtu nemica se nu-i abata dela calea aretata, si faptele loru se le concordeze cu invetiaturile cà nu cumva altor'a predicându se se faca netrebnici" — precum dîce apostolulu. ¹⁾

B. Intentiune curata.

Sub intentiune curata se intielege acea insusietate religioasa-morala a cuvântatoriloru bes. carea tiêntesce inainte, in decursulu si dupa tiênerea cuvântarii numai lâ scopulu omileticu. Asia dara gândulu cuvântatoriloru bes. n'are se fia ispititu nici odata de urmarirea altoru scopuri de pe s. locu alu amvonului, afara de scopulu de a cresce fii pentru imperati'a lui D.-dieu. Nu spre a-si aretá sciinti'a, talentulu, elocinti'a nu spre a-si câscigá patroni, nu spre a vestí intiepleptiunea lumésca, nu spre a-si câscigá bunuri pamêntesci, nu spre a indosí ranele vedite ale pecateloru, séu cu alte scopuri se se suie cuvântatorii pe amvonu, ci spre a „zîdí“ cas'a lui D.-dieu in animele ómeniloru, spre a le aretá reutatea pecateloru de totu feliulu si a-i indemná la urmare pe calea religiositâti si moralitâti adeverate, carea singura duce la mantuíre. „Eu suntu pânea vietii, celu ce vine la mine nu va flamandí si celu ce crede intru mine nu va insetá nici odata.“ ²⁾ „Eu suntu lumin'a lumii, celu ce vine dupa mine nu va âmblá intru intunerecu, ci va avea lumin'a vietii.“ ³⁾ „Eu suntu calea, adevेरulu si viéti'a.“ ⁴⁾ Cuvântatorii bes. au se intinda deci ascultatoriloru loru pânea si ap'a vietii, cá se nu flamândiésca si se nu inseteze nici odata; au se le arete lumin'a vietii, cá se nu âmble in intunerecu; au se le arete calea si adevेरulu, ce ducu la viéti'a eterna.

---

¹⁾ Paul I ep. c. Cor. 9. 27. ²⁾ Ev Joanu, 6. 35. ³⁾ Ev. Joanu, 8. 12. ⁴⁾ Ev. Joanu. 14. 6.

Fara de unu caracteriu religiosu-moralu tare, cuvântatorii bes. voru fi espusi a cadé in multe scaderi in privinti'a intentiunii curate. Chiar' cându intentiunea loru primitiva ar' fi totu-de-a-un'a curata, totusi ei potu fi sedusi prin in-se-si rezultatele cuvântatoriloru loru de a cadé in ispit'a intentiunii necurate. Unii ascultatori adeca s'ar' aflá indem-nati a laudá cuvântarile, éra altii a le criticá. Este inse sciutu cá suntu multi cari lauda din nepricepere séu nesciin-tia, séu pentru cá asia li-e firea se laude cu tréba si fara tréba, séu pentru cá vréu se-si câscige favoruri si simpatii. Daca ast'feliu de laude cuvântatorii le-ar' primí de bune si s'ar' sêmî maguliti prin ele, este vederatu cá ar' pecatuf contr'a intentiunii curate, cáci ar' nesocotí cuvintele: „Ce ai ce n'ai luatú? Éra de ai si luatú, ce te falesci, cá cumu n'ai fi luatú?“ ¹⁾ „Cu dulcétia me voiu laudá mai multu intru nepotintiele mele, cá se locuésca intru mine puterea lui Christosu;“ ²⁾ asia trebue se cugete ficcare cuvântatoriu bes. cându aude laude despre cuvântarile s'ale. De altmintrea cuvântatorii n'ar' trebúi se se sêmî maguliti prin nici o lauda — chiar' competentá de ar' fi — si din cauza, pentru cá ori câtu de mare folosu ar' aduce cuvântarile loru, ei í-si implinescu prin acést'a numai detori'a, éra implinirea dato-riei n'are trebuintia de lauda, dupa cum dîce si apostolulu: „De vestescu nu-mi este mie lauda, cá datori'a me sílesce.“ ³⁾

Precumu laudele asia si aretarea defectelor in cuvên-tari séu chiar' defaimeloru potu se-i aduca pre cuvên-tatorii bes. in ispita de a-si insusí intentiunii necurate. Cu privire la aretarea defectelor in cuvên-tari insemnamu, cá cuvântatorii trebue se scie face deosebire intre criticatori. Defectele aretate de ómeni esperti, chiepati si cunoscutori de obiectulu ce-lu critica, au se le primésca cu bunavointia si au se urmeze a le indreptá pe câtu le va fi cu potintia; éra defectele aretate de mai puçinu chiepati séu chiar' de nechiepati au se le supuie judecatii si — amesuratu valórei loru — séu voru primí cev'a, séu le voru trece simplu cu

¹⁾ I. Cor. 4. 7. ²⁾ II. Cor. 12, 9. ³⁾ I. Cor. 9 16.

vederea. — Defaimetele potu aveá consecinți rele mai alesu pentru cuvântatorii sentimentali. Cându acesti'a — patruși de unu entusiasmu infocatu si curatu — s'ar' decide a atacá cu tóta puterea cuvântului pecatele vedite ale ascultatoriloru, usioru s'ar' poteá întemplá cá ascultatorii se-i defaimete si acelea defaimete se vina pâna la urechile cuvântatoriloru, séu se póte întemplá cá defaimetele se li-se spuna cuvântatoriloru in față. Furisiarea intentiunii necurate in cuvântatori devine in atari casuri unu pericolu. Cuvântatorii adeca sau potu slabí in convingerile loru tari si bune primitive, si atunci intentiunea necurata, de a nu se espune defaimetei, ci a mai muiá limbajulu cuvântariloru desí n'ar' trebuí muiatu, este unu pecatu in daun'a oficiulu loru ; séu ei potu fi alterati in firea loru si sedusi pe alte povêrnisii si mai periculóse. Cá se nu palmuiasca in nici unu casu ângerulu satanei animele si sufletele cuvântatoriloru bes., se urmeze ei totu-de-a-un'a cuvintelor apostolului, carele díce: „In nepotinti, in defaimete, in nevoi, in urmariri, in strimtorari amu placere pentru Christosu.“¹⁾ „De ve uresce pre voi lumea, sciti cá pre mine mai inainte decátu pre voi m'a urítu. De m'a gonitu pre mine, si pre voi ve voru goní.“²⁾ Avêndu in vedere aceste cuvinte, cuvântatorii bas. se mérga linisciti spre ajungerea scopulu loru, nelasându-se a fi impedeati de laudele si defaimetele lumesci.³⁾

C. Elocinția si zelu.

Elocinția este art'a, ce are in vedere inrîurirea prin cuvântulu víu asupr'a ascultatoriloru cá scopu, si modulu inrîuririi cá midilocu spre ajungerea scopulu. Ajungerea scopulu fiindu odata decisa, midilócele trebuie se puna in mișcare tóte facultátile spirituale si morale ale ascultatoriloru, cá ei se se induplece la imbrașosierea scopulu. Ele trebuie se lumineze mintea ascultatoriloru, se le patrunda anim'a, se le induplece voi'a. Dela gradulu, in care influințiédia oratorii in genere asupr'a mintii, animei si voiei ascultatoriloru, depinde puterea elo-

---

¹⁾ II. Cor. 12, 10. ²⁾ Joanu 15. 18—20. ³⁾ V. Mitrofanovicu, op. cit. pag. 52—56.

cintiei loru, precumu si determinarea ascultatoriloru de a urmá cu fapte ajungerea scopuriloru respective.

Dela intrebuintiarea elocintiei cá midilocu pentru ajungerea de scopuri nemorale, au luatú unii inse a combate elocinti'a in genere. Asia crede Kant: „Die Beredsamkeit als die kunst zu überreden, d. i. durch den schönen Schein zu hintergehen (als ars oratoria) sei eine Dialektik, die von der Dichtkunst nur so viel entlehne, als nöthig sei, die Gemüther vor der Beurtheilung fördern Redner zu dessen Vortheil zu gewinnen und dieser die Freiheit zu benehmen; sie könne also weder für die Gerichtsschranken, noch für die Kanzeln angerathen werden. Der blosser deutliche Begriff der zur Sprache kommenden Angelegenheiten mit einer lebhaften Darstellung in Beispielen verbunden und ohne Verstoss wider die Regeln des Wohllautes der Sprache oder der Wohlständigkeit des Ausdrucks für Ideen der Vernunft (welches zusammen die Wohlredenheit ausmache) habe schon an sich hinreichenden Einfluss auf menschliche Gemüther, als dass es nöthig wäre, noch die maschinen der Ueberredung hiebei anzulegen, welches den geheimen Verdacht wegen einer künstlichen Ueberlistung nicht ganz vertilgen könne.“¹⁾

Idei'a lui Kant, cá elocinti'a nu póte fi recomédata cuvântatoriloru bes., este eronata pentru-cá desconsidera scopulu elocintiei sacre si midilócele spre a ajunge la elu. „Die Beredsamkeit ist und leistet dann, was sie sein und leisten kann und soll, wenn sie in das Streben nach dem Ideale der vollendetemenschheit lebendig und mit glücklichem Erfolge eingreift.“²⁾ Condițiunea acestei propusetiuni generale referitóre la elocintia in decomunu, e in fapta scopulu elocintiei sacre. Elocinti'a sacra tinde in adevéru la ajungerea idealului perfectiunii omenesci, adéca la suprem'a fericire témpurala si vecínica a omenimei. Midilócele, spre a ajunge la acelu scopu, nu-sú omenesci, desí zacu si trebue se zaca in animi omenesci, ci — pre cumu vomu vede mai la vale — ele suntu domnedieesci. Mediulu, prin care se pro-

¹⁾ Alexander Schweizer, Homiletik, pag. 169—170, Loipzig 1848. ²⁾ Schott, op. cit. tom, I. pag, 216—217.

ducu midiulócele, este totu domnediescu, elu este cuvântulu, carele — pe cându ceriulu si pamentulu voru trece — singuru va remâné eternu. Scopulu elocintiei sacre, midilócele spre a ajunge la elu si mediulu prin care se producu midiulócele fiindu deci ast'feliu insusíte in sine, încátu dela perseverant'a loru punere in lucrare depinde suprem'a fericire tîmpurala si vecînica a omenimei, este vederatu cá art'a elocintiei sacre este imperiosu de recomêndatu cuvântatoriloru bes. — De alt-feliu elocinti'a sacra are temeiori puternice si in s. scriptura si in scrierile s. parinti si invetiatori bes. ¹⁾ Inse aretarea acelu temeiori nu ne privesce in lucrarea de fația, si deci intru cele urmatóre vomu aretá inca numai in puține treseturi, in ce consta fiinti'a elocintiei sacre si cari suntu midiulócele, prin cari ea se póte câscigá, pastrá si perfectioná.

Cuvântatorii bes. au se inspire incredere ascultatoriloru, ei au se fie priviti de acesti'a cá adeveratii servitori ai cuvântului ddiescu In privinti'a acést'a anim'a si spiritulu cuvântatoriloru trebuie se fie patrunse nu numai de vîrtutîle cele relativu nobile si mari ale vietii, ci mai vîrtosu de vîrtutile absolute ddiesci de spiritulu lui D.-dieu. Desí este adeveratu cá poterea darului ddiescu in sf. taine nu atérna intru nemicu dela vrednici'a administratoriului, totusi nu póte fi ast'feliu si cu administratorii cuvântului ddiescu cuvântulu d.-diescu are de scopu se „zîdesca;“ zîdirea inse va fi cu nepotintia, déca materialulu ei nu va fi devenitu proprietatea deplina si absoluta a zîditoriloru, asimilata si prefacuta in corpu si sânge in spiritele si cu deosebire in animele loru, „Pectus est quod facit oratorem.“ Anim'a, patrunderea ei adênca de adeverurile eterne, dorulu fierbinte de a-i conduce pe ómeni pe calea acelu adeveruri la mântuire, acestea suntu tainele elocintiei sacre, acestea suntu midilócele prin cari ea are se-si ajunga scopulu. „Unde lipsesce entusiasmulu religiosu trebuitoriu elocintiei“ — dîce Schweizer ²⁾ — „acolo elu nu póte fi inlocuitu prin nici o arta.“

¹⁾ V. Mitrafanovicu, op. cit. pag. 61—68. ²⁾ op. cit. pag. 174.

Scopulu elocintiei sacre cere, cá cuvântatorii bes. nu numai se posiéda insi-si entusiasmu religiosu, ci se si scie streplântá acelu entusiasmu si in ascultatori asia, cá elu intru nemicu se nu se arete cá o influentia nepotintiósá omenésca, ci unicu numai cá charisma, cá dorulu lui D.-diu. Cátu de adêncu patrungi au se fia cuvântatorii bes. in privinti'a acést'a, cátu de umiliti trebuie se se sêntie ei, cându li-se cere implinirea acestei s. si mari conditiuni, se póte intielege din esemplulu apostolului Paulu, carele singuru a tremuratu inainte de a luá sarcin'a purtării cuvântului.

Fiinti'a elocintiei sacre constá deci subiectivu in entusiasmulu religiosu, de care trebuie se fia pline animele cuvântatoriloru bes.; éra obiectivu in straplântarea acelu entusiasmu — cá daru alu lui D.-diu — in animele ascultatoriloru. Ast'feliu elocinti'a sacra ni se infaçiosiédia fiintialu cá o insusietate per eminentiam religiósá morala a cuvântatoriloru bes. si ea are se fia produsa, pastrata si perfectionata prin zelu necurmatu, prin studiu si aprofundare in religiu-neá lui Christosu in genere, si speciálu prin studiu si aprofundare in moral'a crestina; cu deosebire inse in vértutea teologica a dragostei. — Mai suntu inca si alte impregiurări accidentale, ce-ar' fi de luatu in privire la elocinti'a sacra, dara acestea le pestrecemu, de-óre-ce precumu dîce Schweizer ¹⁾ — ele suntu numai: „Begünstigungen der Beredsamkeit, nicht aber Quelle und innere Bedingungen. Diese liegen im Bewusstsein von der Grösse des Berufs, von der Wichtigkeit des Predigens, im Ergriffensein von der kraft des Wortes, in der Zuversicht mit dieser kraft auch Andere zu ergreifen.“

Midiulócele, prin cari se câsciga, se pastrédia si se totu perfectionéza fiinti'a elocintiei sacre, suntu in genere darurile s. Spiritu, adeca practicarea tuturor vértutiloru crestine; éra in specialu este zelulu necurmatu pentru implinirea chiamarii omiletice midilöculu celu mai eficace si unulu din darurile cele mai alese ale s. Spiritu.

---

¹⁾ op. cit. pag. 176.

Zelulu pentru chiamarea purtării cuvântului d.-diescu trebuie se fia asia insusitu, că elu se strebata tóta fiinti'a spirituala, religiósă-morala si umana a cuvântatoriloru, si se fia in stare a produce in ei acelea grigi pentru implinirea fericirii tēmpurale si vecńnice ale ascultatoriloru, ce le au cuvântatorii insisi pentru implinirea fericirii loru. Acésta insusía si-o póte impropriá zelulu cuvântatoriloru bes. prin activitate continua in studiile teologice si in studiile adeveratelor sciinti profane.

Studiile teologice — precumu amu dĭsu mai inainte — ar' fi se le posiéda cuvântatorii bes. intr'o mesura cátu mai deplina. Nefiindu inse cu potintia se le posiéda absolutu in tóta estinderea loru, de ace'a se cere cá se-si impropriedie numai decátu mediulu loru curatu si se caute a se perfectioná mai alesu in ramurile, cari cadu in sfer'a esercitării diregatorie omiletice. Se cetésca deci adese s. scriptura, căci acest'a este isvorulu nesecatu, din care au cursu si voru curge isvórele de apa viua, ce-au stinsu si suntu menite se stinga setea omenimei pentru tóte tēmpurile si locurile. Si pentru cá cetirea s. scripturi se aduca folosu, trebuie se fia insocita de cetirea esplicariloru ei si de cetirea altoru opuri, cuprindietóre de ramuri sciintiale teologice, cari inlesnescu intielegerea s. scripturi, precumu este esemplu archeologi'a biblica. Apoi se cetésca cuvântatorii besericesci cátu se póte de multe opuri omiletice se cetésca cuvēntarile s. parinti si alte cuvēntari ziditóre, in câte limbi ar' poteá. In fine se cetésca cátu se póte de multe scrieri din tóte ramurile sciintieloru profane adeverate.

Perfectionarea treptata a zelului predicatorialu e mai alesu conditionata de insusírea fiintiei morale crestine si cu deosebire de patrunderea adēnca in fiinti'a vĕrtutii teologice a dragostei. „De a-siu vorbí in limbi omenesci si āngeresci, éra dragoste nu amu, facutum'a-mu cá nesce arama sunatóre si chimvalu resunatoriu. Si de a-siu aveá profetia, si de a-siu sci tóte tainele si tóta sciinti'a, si de a-si aveá tóta credinti'a, cátu se mutu si muntii, éra dragoste nu amu, nemica nu suntu. Si de a-siu impartí tóta avuti'a mea, si

de a-si dá corpulu meu se arda, éra dragoste nu amu, nici unu folosu nu-mi este.“¹⁾

Zelulu predicatorialu este — precumu vedemu — conditiunea cea mai neaperata a elocintiei sacre. Zelulu si elocinti'a suntu atâtu de strinsu legate de olalta, încâtu elocintia fara de zelu nici nu se pôte cugetá se esiste. Zelulu — amu poteá dîce — este corpulu, éra elocinti'a sufletulu predicamentului bes. Cá se produca corpulu si sufletulu viétia, trebue se fia strinsu impreunate in spiritulu si anim'a cuvântatoriului bes., si cá ace'a viétia se se póta streplântá pâna la potenti'a entusiasmului si in ascultatori, trebue se fia inspirata de dragostea crestina. Acést'a se numesce deci cu dreptu cuventu sufletulu elocintiei sacre.²⁾

Pe lângá tóte detoriile, detori'a de a-si insusí fiinti'a elocintiei sacre este — precumu ne-amu potutu convinge din cele premerse — cea mai de capetenia pentru cuvântatorii bes. Fara de dên's'a ei ar' fi lipsiti de farmeculu dattoriu de viétia si, desí pôte ar' aveá vointia tare de a indreptá si moralisá, totusi scopulu omileticu nu-lu voru ajunge pe deplinu. Ce'a ce nu purcede din entusiasm, pôte fí lipsitu si de interesu, si deci bine dîce Schweizer: „Wer christlichen Glauben, zu predigen kein Interesse hätte, sondern ihn bloss aus Accomodation behandelt, um moralische Einwirkungen auszuüben; wer also die mittheilung gern wegwirft, sobald nur der moralische Zweck erreicht ist: der macht den Predigtstoff zum bloss äusseren mittel für anderweitige Zwecke, und fällt der schlechten klungheit anheim, damit aber auch den ausartenden oratorischen künsten.“³⁾

(Va urmá.)

C. Morariu.

---

¹⁾ I. Cor. 13. 1—4. ²⁾ V. Mitrofanovicu, op. cit. pag. 75.
³⁾ op. cit. pag. 172. In privinti'a intregului pasagiu despre elocinti'a sacra, vedi: Schweizer op. cit pag. 166—176 si N. Mitrofanovicu op. cit. pag. 68—74 si 75—87.

Apelu literariu.

Fratîloru Români!

Mi-am propusu se publicu intr'unu tomu separatu tôte datinele si credintiele dela Pasci ale Româniloru. De-ôre-ce inse la aceste sînte serbatori se afla o multîme de datine si credintie, cari nu le suntu cunoscute Româniloru din Bucovin'a sau cari au cu totul alte numiri, am aflatu de bine se publicu mai ântaiu cestionariulu ce urméza, sperându, că printr'ênsulu voiu poté mai lesne si mai degraba se-mi ajungu scopulu, si totu-odata opulu, ce voiescu se-lu publicu, cu chipulu acest'a va poté deveni mai completu si mai interesantu.

Rogu deci pre toti p. t. domni, cari vinu in atingere cu poporulu si cari dorescu inflorirea si prosperarea literaturei nôstre, se benevoiésca a insemná si a-mi impartasi, de este cu potintia, câtu mai ingraba tôte datinele si credintiele, ce cadu in restêmpulu acestoru serbatori. *)

Eu credu, că ori si cine, numai déca va voi se jertfésca puçinu têmpu, va fi in stare se-o faca acést'a fàra cea mai mica greutate.

Éta si cestionariulu:

1. Mielulu Pasciloru. — Ce se intielege sub „Mielulu Pasciloru“ si ce se face cu dênsulu? Cine, cându si cum 'lu jertfésce? Cari datine si credintie suntu imbinate cu jertfirea acestui mielu? — De ce capata pecurarii sau cio-banii in dîu'a de Pasci unu mielu grasu cá daru si cu ce feliu de ceremonii si urari e impreunata acésta datina?

2. Mosii Pasciloru. — Ce feliu de datina e „Mosii Pasciloru?“ Cine o face si cumu se face datin'a acést'a? De cându se incepe si cându se sfârsiesce? — Ce feliu de urari suntu usitate la acésta datina? — Cum aréta colacii numiti „sâmbetióre,“ cari se impartu cu ocasiunea acestei

---

*) Redactiunea acestui diuariu primesce si ea informatiuni pe cari le va tramite d.-lui Florianu Marianu.

datine, si de ce se numescu ei „sâmbetióre?“ — Cum se mai numescu colacii acesti'a?

3. Ce felu de numiri dáu Românii baetîloru, cari se nascu in dîu'a de Pasci, buna-óra, Pascalu? Ce feliu de numiri capeta copilele sau baietele? — De ce prunculu, care se nasce in dîu'a de Pasci, e norocosu in tóta viéti'a s'a, si in ce stà norocirea lui? — Ce se mai istoriscesc si crede despre ast'felu de ómeni norocosi?

4. De ce celu ce móre in dîu'a de Pasci e omu norocosu? De ce i-se iarta lui tóte pecatele si se duce de-a dreptulu in raiu? Si ce se mai istoriscesc despre ómenii ce moru in dîu'a de Pasci séu in dílele urmatóre?

5. Cunóscerea vrajitóreloru. — De ce in dîu'a de Pasci se potu vedé si cunósce tóte vrajitórele? Cine anume le póte vedé si cunósce? Ce trebue se faca si se díca acel'a, care voiesce se le véda? — Numai in dîu'a de Pasci se potu vedé vrajitórele séu si de alta-data? — Ce deosebire e in-tre vrajitóre si ceialalti ómeni? — Ce se crede si se istoriscesc in genere despre vrajitóre?

6. Óuale rosii. — Din ce se facu colorile, cu cari se rosiescu óuale? Ce felu de obiecte séu plante se intrebuintiéza spre acestu scopu? Cum se numesce fie-care obiectu indeosebi si cum se intrebuintiéza? — In care dí anume si in ce feliu de vase se coloréza óuale? ce se face cu vasele dupa colorarea óualoru? suntu ele dupa ace'a de vre-o trebuintia ori ba? — Se coloréza óuale numai rosii sau si altmintrelea, precum: verde albastru, galbenu? etc. Cum se numesce fie-care colóre in deosebi? — Se facu pela d.-vóstre si óua impestrite, si cum se numesce fie-care impestritura? — Se facu pela d.-vóstre si óua muncite? cum se facu acestea si de ce se numescu ast'feliu? — Ce felu de terminu intrebuintiéza pela d.-vóstre pentru verbulu a colorá, buna-óra a impietri, a ingalbiní, a rosí? etc. — Cum se numescu colorile, in cari se coloréza óuale? — Cu ce felu de unelte se impestrescu séu se muncescu óuale si cum se numesce fie-care indeosebi? Din ce suntu facute si ce feliu de forma au? — Spre ce feliu de leacuri, farmece, séu vraji

se întrebuintieza petecele, cu cari se stergu ouale dupa-ce acestea s'au coloratu? Cari suntu cuvintele descântecelor etc., ce se rostescu, cându aceste petece se întrebuintieza spre vre-unu leacu? — De ce feliu de pasere domestica sunt ouale, cari se rosiescu? suntu ele numai de gaina sau póte si de alte galitie? — Ce se crede despre acei ómeni, cari rosiescu si ciocnescu cu oua de pichere séu chiar' si cu de lemnu? — Cum se numescu partile oualoru, cu cari trebuie se se ciocnéscu, buna-óra capu cu capu? In care dí se ciocnesce cu-o parte si in care cu alt'a? — Spre ce scopu se lipescu gâocile de oua rosii in díu'a de Pasci de usiorii usieloru? Ce se spune cându se lipescu si cum se face datin'a acést'a? — Ce se mai face in genere cu gâocile oualoru rosii? — De unde se vina óre datin'a, cà pela Pasci se facu oua rosii si care e insemnatatea loru? Póte se ecsiste vre-o legenda séu poveste in privinti'a acést'a, cum suna ace'a? — De cându si până cându este iertatu a ciocni cu oua rosii? — De ce se spala Români in díu'a de Pasci cu apa própseta, in care se punu oua rosii si bani de argintu séu de auru? — Care ou se numesce de catra Români de pe acolo „cérca“ si de ce se numesce elu ast'feliu? Ce feliu de insemnatate are oulu „cérca“ si ce feliu de rolu jóca elu între cele-alalte oua de rându dela Pasci? — Ce se mai istorisesce in genere despre ouale rosii?

7. Partea séu Ursit'a. — Cum se face partea séu ursit'a in díu'a de Pasci de càtra farmecatóre si vrajitóre? Pe ce tîmpu se face: in zori, demanéti'a, preste dí séu pela inserate? — Cari suntu cuvintele farmecelor séu vrajiloru, cari se facu in acésta dí? — Cum se face legatur'a de flori de dragoste culese in patru dealuri, ori patru câmpuri, cari cauta façia in façia? Cum se numescu florile, din care se face acésta legatura? si cari suntu cuvintele, ce se rostescu cu acésta ocasiune? — Cum se face deslegarea drumului spre casatorie cu tortulu torsu de o fêta de siette zni, si cari suntu cuvintele, ce se rostescu cu acestu privilegiu? — De ce este tortulu acést'a si cum trebuie se se tórca?

8. Gli'a verde. — De ce se pune in dîu'a de Pasci „glie verde“ pe pragulu usiei ori dupa usia? Ce insemnare are gli'a acést'a? — De ce se intorcu pruncii impregiurulu acestei glii, si ce spunu ei cându se intorcu? — Ce feliu de datine si credintie mai ecsista cu ocaseunea acestei glii?

9. Jocarea sórelui. — Cum jóca pela Pasci sórele inaltiandu-se pe bolt'a ceriului? Ce se mai istoriscesce despre sóre in acésta dí?

10. Lumin'a invierii. — Ce se fact cu luminarea dela denii si dela invierea Domnului? Spre ce feliu de farmece este ea buna si cum se facu farmecele acele? Cari suntu cuvintele acestoru farmece? — De ce trebuie fie-care omu se aiba, mai alesu la inviere, câte o lumina aprinsa, si ce crede poporulu despre ómenii acei'a, cari la inviere nu au defeliu lumina? — Ce se mai istoriscesce in genere despre aceste lumini?

11. Rót'a de focu. — Cum e facuta rót'a de focu, care se slobóde la Pasci de pe unu dealu? Cine o duce si o slobóde? Cari datine (si credintie) suntu imbinate cu slobodîrea acestei roti? si ce se mai spune despre dêns'a? — Se numesce rót'a acést'a si alt'mintrelea? Cum?

12. Ce feliu de datine si credintie au Români de pela d.-vóstre in nóptea spre Pasci? Cum se numesce fie-care datina indeosebi si cum se face?

13. Botiti'a. — Ce feliu de colacu e „botiti'a“ si cum se face elu? Cându se face? — Cari datine si credintie mai suntu imbinate cu facerea si impartîrea spre mâncare a acestui colacu? — De ce se numesce colaculu acést'a „botitia“?

14. Pasc'a. — Din ce feliu de faina trebuie se fie facuta „pasc'a? Ce feliu de forma are si cumu e infrumsetiata? — Ce feliu de numiri i-se dáu acestui feliu de copturi, buna-óra: pasca, pascutia etc. — Se mai dà cuiv'a numirea de pasca, ori numai acestei copturi? — Cum se sfintiesce pela d.-vóstre pasc'a si cám pe ce tîmpu se sfintiesce? — Ce feliu de obiecte se mai sfintiescu de-odata si la unu locu cu pasc'a? Nu se sfintiescu buna-óra: óua rosii, usturoiu séu aiu, hreanu, slanina, sare, untu etc. Si

déca se sfintiescu si de aceste lucruri, spre ce scopu se sfintiescu si ce se face cu dênsese dupa sfîntîre? Nu le întrebuintiéza cumva spre atari leacuri? si déca se face acést'a, cum se întrebuintiéza si ce se dîce in tîmpulu întrebuintiarii? se se scrie de-ameruntulu si datinele întrebuintiarii. — Este datina de a se face pasca numai la Pasci séu si de alta-data preste anu? — Ce feliu de copturi si mâncari deosebite se mai facu pela Pasci, cari de alta-data preste anu nu suntu usitate, si cum se numesce fiecare coptura indeosebi?

15. Umblarea cu pasc'a. — Este si pela d.-vóstre datina de a umblá pela pasci cu Pasca? In care dí se incepe datin'a acést'a si cându se sfársiesce? Cine si la cine se duce cu pasc'a? — Cari datine si credintie se mai tienu de acésta umblare?

16. Tragerea clopoteloru. — Se aduna si pela d.-vóstre mai alesu fetiorii si fetele in díu'a de Pasci nemidiulocitu dupa incheierea liturghiei la baserica, cá se traga clopotele si se tóce pàna pe tîmpulu vecernei séu vesperei? — Ce datine si credintie suntu imbinatè cu acésta tragere a clopoteloru? — Ce se istorisesce despre acei'a, cari au trasu clopotele in díu'a de Pasci?

17. Pascile cailoru. — De ce se numescu Pascile acestea „Pascile cailoru?“ Cari datine si credintie se tienu de acestu soi de Pasci? — E cunoscuta pela d.-vóstre dícal'a: „astépta pàna la Pascile cailoru“ séu „lasa cà î-i capetá lucrulu cutare la Pascile cailoru?“ Ce insemnare are dícal'a acést'a, si óre de unde vine cà se dîce asia?

18. Pascile Rocmaniloru, — Ce întielege poporulu sub „Pascile Rocmaniloru“ séu „Rohmaniloru?“, Cine suntu Rocmanii si de ce se numescu asia? — Cându se serbéza Pascile acestea si cari datine si credintie suntu imbinatè cu acestu soi de Pasci?

19. Pascile Blajiniloru. — Cine suntu Blajinii? de ce se numescu asia si ce feliu de datine si credintie suntu imbinatè cu Pascile loru? — In care dí anume se serbéza aceste Pasci si cum se serbéza? — Ce se mai istorisesce in genere despre Pascile acestea?

20. Arderea comoriloru. — Ecsista si pela d.-vóstre credintia, cà in sér'a spre Pasci ardu comorile? Cari ómeni potu se le véda si ce trebue se faca cá se le póta desgropá? — Ce felii de intemplari suntu cunoscute despre acei ómeni, cari au vediutu comori ardiéndu si le-au desgropatu si cum suna acelea?

21. Libertatea acordata servitoriloru. — In ce consista libertatea, care se acórdá servitoriloru in díu'a de Pasci, si cum se face acésta datina?

22. Matcaleulu. — Ce felii de datina este „Matcaleulu,” si de ce se numesce ea ast'felii? — Se se descrie cu de-amenuntulu tóte datinele si credintiele, cari se observa cu prilegiulu acestei serbari? — Cându se face mai cu séma Matcaleulu: in Luni'a Pasciloru séu Luni dupa Dominec'a Tomii?

23. Ce felii de datine mai suntu pela d.-vóstre in Luni'a Pasciloru? Cumu se chiama acelea si cumu se facu?

24. Ce felii de datine suntu usitate in Marti'a Pasciloru? Cumu se chiama acelea si cumu se facu?

25. Paparud'a. — Ce felii de datina e Paparud'a si cum se mai numesce ea, buna-óra: Paparuga, Papaluda, Dodoloiu? etc. etc. — De cine si cum se face datin'a acést'a? — Se face ea numai in Marti'a Pasciloru, ori si in alte dile preste véra? — Cari suntu poesiile poporale, cari se rostescu cu ocasiunea acestei datine? — Spre ce scopu se face Paparud'a?

26. Stropitulu si udatulu. Ecsista si pela d.-vóstre datin'a de a se stropí si a se udá in Luni'a si Marti'a Pasciloru? — Cum e datin'a acést'a si cari credintie suntu imbinate cu dên's'a? — Ce felii de urari suntu usitate in decursulu acestei datine? — Cum se mai numesce datin'a acést'a alt'mintrelea?

27. Cerinele. — Ce felii de datina suntu Cerinele séu repotinele, cari cadu in Miercuri'a Pasciloru? — De ce se numesce datin'a acést'a Cerine sau repotine? — Cum díce poporul la Cerine si Repotine in singulariu? — De cine se face datina acést'a si cum se face? — Ce felii de oratii séu cântece suntu usitate la acésta datina? — Poftescu a descrie datin'a acést'a câtu se póte mai largu.

28. De ce se numesce Joi'a Pasciloru séu Joi'a antaia dupa Pasci necurata, nepomenita? — In ce feliu de legatura stà Joi'a acést'a cu Joi'a din septemân'a alba si cu ce'a de dupa Rosalii? — Cum serbéza Româinii de pela d.-vóstre acésta Joia? pentru-ce o serbéza si in ce consista serbarea ei?

29. Infartatîrea si insuratîrea. — Cum se face infartatîrea si insuratîrea fetioriloru si a feteloru, care cade Luni dupa Dominec'a Tomei? — Se se descrie datin'a acést'a câtu se póte mai pe largu. — Nu se face infartatîrea si insuratîrea si in alte díle de preste anu, ci numai Luni dupa Dominec'a Tomei? — De ce se numesce Luni'a dupa Dominec'a Tomei „díu'a feteloru si a fetioriloru? — Cari datine se mai afla pela d.-vóstre Luni dupa Dominec'a Tomei?

30. Cum se numesce pela d.-vóstre septeman'a ântâia dupa Pasci, buna-óra: „Septeman'a luminata“ sau „Septeman'a Pasciloru“ etc. De ce se numesce septeman'a acést'a „luminata?“ Tóte datinele si credintiele Româniloru, incepându de Sâmbata inainte de pasci si pâna Luni dupa Dominec'a Tomii, voiu se le publicu intr'unu sênguru tomu. Deci am cea mai buna sperantia, cà cei mai multi dintre p. t. domni, cari vinu necontenitu in atingere cu poporulu, mi-le voru impartasí câtu mai de graba sí câtu se póte mai pe largu si mai lamuritu.

Suceav'a, 25 Martie 1886.

SIMEONU FL. MARIANU

profesoru la gimn. ort. orient. din Suceav'a (Bucovin'a). *)

*) Rogu in interesulu literaturii nóstre pe tóte stim. redactiuni atâtu din Austro-Ungari'a, câtu si pe cele din Români'a se reproduca acestu apelu literariu in colónele foiloru domnieloru loru. — Totu-odata suntu rogati si acei P. T. domni din Transilvani'a, cari mi-au tramisu materialu pentru „Ornitologi'a pop. rom. si n'au primitu inca opulu acést'a, se binevoiésca a-mi comunicá adres'a domnieloru loru.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Niculae Fekete Negrutiu in Gherl'a.

Gherl'a Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu. 1886.